

EMRE SULTAN KÖYÜ'NÜN YUNUS EMRE İLE İLİŞKİLENDİRİLMESİ MESELESİ VE 19. YÜZYILIN ORTALARINDAKİ SOSYAL VE EKONOMİK YAPISI

Nejdet Bilgi *

Öz

Günümüzde Manisa'nın Kula ilçesi sınırları içinde bulunan Emre köyünün önceki adı Emre Sultan'dı. Köy, 19. yüzyıl ortalarında Saruhan sancağı Adala kazasına bağlı idi. Bu inceleme ile köyün 1844-1845 yıllarındaki sosyal ve ekonomik durumu ortaya konulmaya çalışılmaktadır. İncelemenin temel kaynağı Osmanlı Arşivi'nde bulunan, köye ait temettüat defteridir. Köye ilişkin nüfus defterleri ve diğer arşiv kayıtları da kullanılmıştır. İncelemenin ikincil hedefi, köye ilişkin arşiv kayıtlarında, Yunus Emre veya Tapduk Emre ile ilgili bilgi olup olmadığını da tespit etmektir. Temettüat defterine göre Emre Sultan köyü 43 hane ve yaklaşık 215 nüfusa sahiptir. 43 hane reisinin isimlerine bakıldığında toplam 13 ayrı isim kullanılmıştır. En çok kullanılan isimler Mustafa, İsmail ve Ali'dir. Meslekler açısından bakıldığında, 43 hane reisinden 33'ünün tarımla uğraştığı görülmektedir. Köyde birer tane imam ve muallim-i sıbyan bulunmaktadır. Esnaf olarak sadece bir demirci vardır. Köyün toplam tarım arazisi 3.169 dönümdür ve bunun yarıdan biraz fazlası ekili arazidir. Köyde değer itibarıyla en fazla buğday, palamut ve arpa üretilmektedir. Toplam hayvan sayısı 476'dır. Köyün 1844 yılı safi toplam geliri 103.357 kuruştur. Ödenen yıllık vergi toplamı ise 23.722 kuruştur. Köyün ekonomisi büyük ölçüde tarımsal faaliyetlere dayanmaktadır. İncelenen temettüat defteri ve nüfus defterlerinde Yunus Emre ile bağlantılı olabilecek bir bilgiye rastlanmamıştır. Köyde Emre Sultan Tekkesi ve bu tekkeyle ilişkili kişiler bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Emre Sultan, Tapduk Emre, Yunus Emre, köy, ekonomik yapı, temettüat

* Doç. Dr., *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü*, Muradiye-Manisa/Türkiye, nejdet.bilgi@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2288-616X>.

Social and Economic Structure of Emre Sultan Village in the Mid-19th Century

Abstract

The previous name of Emre village, which is located within the borders of Kula district of Manisa today, was Emre Sultan. The village was connected to the Saruhan sanjak Adala district in the middle of the 19th century. With this study, the social and economic situation of the village in the years 1844-1845 is tried to be revealed. The main source of the study is the village temettüat book in the Ottoman Archives. Population registers and other archival records of the village were also used. The secondary objective of the study is to determine whether there is information about Yunus Emre or Tapduk Emre in the archive records of the village. According to the temettüat book, Emre Sultan village has 43 households and a population of approximately 215. When the names of 43 household heads were examined, a total of 13 different names were used. The most used names are Mustafa, İsmail and Ali. When examined in terms of occupations, it is seen that 33 out of 43 household heads are engaged in agriculture. There is one imam and one teacher in the village. There is only one blacksmith as a tradesman. The total agricultural land of the village is 3,169 acres and just over half of it is cultivated land. Most wheat, bonito and barley are produced in the village in terms of value. The total number of animals is 476. The total net income of the village in 1844 was 103,357 kuruş. The total annual tax paid is 23,722 kuruş. The economy of the village is largely based on agricultural activities. No information that could be related to Yunus Emre was found in the examined temettüat and population books. There are Emre Sultan Lodge and people associated with this lodge in the village.

Keywords: Emre Sultan, Tapduk Emre, Yunus Emre, village, economic structure, temettüat book

Giriş

Emre Sultan köyü 19. yüzyıl ortalarındaki kayıtlara göre, Saruhan sancağı kazalarından Adala'ya bağlıdır. Köyün önemi, burada Yunus Emre ve Tapduk Emre'ye ait bir makamın bulunmasından kaynaklanmaktadır. Adala, köylerle ilgili bilgileri verilmeksizin 1856/57 (h. 1273), 1864/65 (h. 1281), 1875/76 (h. 1292) ve 1878/79 (h. 1296) tarihli devlet salnamelerinde Saruhan sancağı kazaları arasında gösterilmektedir.¹ Bu tarihten sonra Adala'nın Saruhan Sancağı'na bağlı Salihli kazasının nahiyesi haline getirildiği anlaşılmaktadır. Nitekim 1878-1879 (h. 1296) tarihli ilk Aydın salnamesinde bu şekilde yer almaktadır.² Adala nahiyesi, 1890/91 (h. 1308) ve 1908/9 (h. 1326) tarihli Aydın vilayet salnamelerinde de yine Salihli

¹ *Salname Sene 1273*, Defa 11, s. 93; *Salname Sene 1281*, Defa 19, s. 172; *Salname Sene 1292*, Defa 30, s. 248; *Salname Devlet-i Aliyye-i Osmaniye*, Otuz Dördüncü Sene, İstanbul 1296, s. 163.

² *Salname-i Vilayet-i Aydın Sene 1296*, s. 123.

kazasına bağlıdır. Her iki salnamede de Emre Sultan, Adala nahiyesine bağlı köyler arasında yer almaktadır.³ Emre Sultan köyü, aynı adla 1928 tarihli *Köylerimiz* kitabında Salihli'ye bağlı Adala nahiyesinden ayrılarak Kula kazasına bağlanmış görünmektedir.⁴ Köy, 1932 yılından başlayarak, kayıtlarda Emre olarak geçmektedir.⁵

Köyle ilgili bu inceleme, büyük ölçüde köye ait 1845 tarihli temettüat defterine dayanmaktadır. Köye ait nüfus defterleri ve diğer arşiv kayıtlarından da yararlanılmıştır. Köyün 19. yüzyılın ortalarındaki durumu incelenirken, kullanılan arşiv kayıtlarında, Yunus Emre ve Tapduk Emre'nin izi de aranmıştır.

Köye ait kayıtların bulunduğu 1484 numaralı temettüat defterinin kapağında, “*Çavlı ve Derbend ve Emre Sultan ve Kenger ve Ortaköy ve Hacı Hızır ve Gök Eyüp karyeleri der kaza-i Adala*” başlığı bulunmaktadır. Toplam 87 sayfadan oluşan defterin 22-31. sayfalarında Emre Sultan köyüne ait kayıtlar yer almaktadır. Köye ait kayıtların başında, “*Saruban Sancağı dahilinde Adala Kazası'na tabi Emre Sultan karyesi abalisinin emlak ve arazi ve temettüatlarını mübeyyin defteridir ki bervec-i ati ziker olunur*” denilmektedir.⁶

Köyün Yunus Emre ile Bağlantısı

Bilindiği üzere, Yunus Emre'nin mezarının bulunduğu iddia edilen on biri Türkiye sınırları içinde, biri Azerbaycan'da on iki makam bulunmaktadır.⁷ Aslında makam sayısının on beş olduğunu söyleyenler de var.⁸ Bunlardan birisi, burada ele alınan Emre Sultan köyündedir. Köydeki türbede hem Tapduk Emre'ye hem de Yunus Emre'ye ait olduğu düşünülen mezarlar bulunmaktadır. Bu bilgiyi literatüre katan ilk kişi Bursalı Mehmet Tahir'dir.⁹ Mehmet Tahir (1861-1925), diğer bazı Yunus mezarlarını andıktan sonra şu bilgiyi vermektedir: “*Bunlardan başka Saruban sancağının Kula ve Salihli kazaları arasında Emre namındaki yetmiş haneli bir karyede ahiren ziyaret ettiğim kârgir bir türbede Tapduk Emre'nin evlat ve ahfadı ile türbe derununda Aşık Yunus türbe kapısının eşiği önünde medfun oldukları manzur-ı acizi oldu. Fakat mezar*

³ İbrahim Cavid, *Aydın Vilayetine Mahsus Salname Sene-i Hicri 1308 Sene-i Mali 1307*, Cild-i Sani, Matbaa-i Vilayet, [İzmir], s. 481; *Salname-i Vilayet-i Aydın 1326 Sene-i Hicriyesine Mahsus*, Defa 25, s. 635.

⁴ Türkiye Cumhuriyeti Dahiliye Vekaleti, *Son Teşkilat-ı Mülkiye'de Köylerimizin Adları*, Hilal Matbaası, İstanbul 1928, s. 977-978, 985.

⁵ *T.C. Manisa Vilayeti Hakkında Tabii, Coğrafi, Taribi, İdari, İktisadi, İctimai Malumatı Cami Mecmua*, Vilayet Hususi İdaresi, İzmir 1932, s. 395.

⁶ BOA, *Maliye Nezareti Temettüat Defterleri (ML.VRD.TMT.d.)*, 1484, s. 22.

⁷ Mustafa Tatçı, “Yunus Emre”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (TDVİA)*, 43. Cilt, İstanbul 2013, s. 602. Tapduk Emre hakkında bkz. Haşim Şahin, “Tapduk Emre”, *TDVİA*, 40. Cilt, İstanbul 2011, s. 12-13.

⁸ Fahri Yetim, “Yunus Emre'nin Kabri ile İlgili Görüşler Üzerine”, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6/1 (Haziran 2005), s. 181; M. Öcal Oğuz, “Çok Mekânli ve/veya Çok Mezarlı Anlatı Kahramanları: Yunus Emre”, *Millî Folklor*, 23/91 (2011), s. 6.

⁹ Yetim, *agm*, s. 173.

taşlarının hiçbirinde yazı yoktur. Yalnız Aşık Yunus'un seng-i mezarında ufak bir balta resmi mabkûkdur."¹⁰

Mehmet Tahir'in önce 1907'deki, sonra 1914 yılında tekrarlanan bu bilgi paylaşımından sonra, konunun bir adım öteye taşınması, Çağatay Uluçay'ın 1940 ve 1943 yıllarında yayımlanan iki kitabıyla oldu.¹¹ Uluçay'dan önce Köprülü'nün 1919 yılında yayımlanan eserinde Mehmet Tahir'in verdiği bilgiler yorumlanmış ve buradaki mezarların Yunus'a ve şeyhine ait olduklarının iddia edilemeyeceği belirtilmiştir.¹² Uluçay, köyün, asıl adı Emre Sultan olan Tapduk Emre'nin yaşadığı ve mezarının bulunduğu köy olduğunu, hem arşiv belgeleri hem de köyle ilgili derlemelerden hareketle ortaya koyduğunu iddia etmektedir.¹³ Aynı zamanda, türbe girişinde yer alan ve üzerinde teber/balta şekli bulunan mezarın da Yunus'un asıl mezarı olduğunu ispat etmeye çalışmaktadır.¹⁴ Uluçay bu kitaplardan sonra da Yunus'un mezarının bu türbede olduğuna dair yazılar yayımlamıştır.¹⁵

Uluçay'ın en güçlü belgesi 1595 tarihli bir şer'îye sicili kayıdır. Kayıt, Saruhanoğlu Hızır Paşa'nın Adala'da İldades ve Enageres köyleri yanındaki mezraayı Emre Sultan adlı kişiye vermesiyle ilgilidir.¹⁶ Saruhanoğlu Hızır Paşa (Hızırşah) 14. yüzyılın ikinci yarısında ve 15. yüzyılın başlarında yaşamış ve beylik (1389-1390 ve 1404-1406/10?) yapmıştır.¹⁷ Oysa Yunus Emre 1250-1320 yıllarında

¹⁰ Bursalı Mehmed Tahir, *Aydın Vilayetine Mensub Meşayih, Ulema, Şuara, Müverrihin ve Etebbanın Teracim-i Ahvali*, Keçişyan Matbaası, İzmir 1324 [1906-1907], s. 33; Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, Birinci Cild, Matbaa-i Âmire, İstanbul H. 1333 [1914-1915], s. 194.

¹¹ M. Çağatay Uluçay, *Saruhanoğulları ve Eserlerine Dair Vesikalar (773 H. – 1220 H.)*, Manisa Halkevi Yayınlarından, İstanbul 1940, s. 51-54; M. Çağatay Uluçay, *Yunus'un Mezarı*, Gediz Basımevi, Manisa 1943. Yeni bir baskısı için bkz. M. Çağatay Uluçay, *Sancaktan Saraya Seçme Yazılar*, Haz: M. Sabri Koz-Haşim Şahin, YKY, İstanbul 2012, ss. 401-421.

¹² Fuad Köprülü, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, İkinci Basım, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1966, s. 236. Köprülü burada, Mehmet Tahir tarafından Yunus'a izafe edilen balta resmi işlenmiş mezar taşının elli-altmış senelik olduğunu söylediğini belirtiyorsa da Mehmet Tahir'in kitaplarında böyle bir bilgi yoktur. Muhtemelen bu sözlü bir nakildir.

¹³ Uluçay, *Yunus'un Mezarı*, s. 4-7.

¹⁴ Uluçay, *Yunus'un Mezarı*, s. 7-19.

¹⁵ M. Çağatay Uluçay, "Yunus Emre'ye Dair", *Gediz*, 6/ 68 (1. Teşrin 1943), s. 13; M. Çağatay Uluçay, "Yunus Emre'nin Kabri Meselesi", *Gediz*, 6/70 (1. Kanun 1943), s. 5-7.

¹⁶ Uluçay, *Yunus'un Mezarı*, s. 6. Yunus'la ilgili yeni bir çalışmada da Uluçay'ın kurduğu bağlantı doğru kabul edilmektedir. Bkz. Naci Yengin, *Yunus Emre'nin İzinde*, İhlamur, İstanbul 2021, s. 77-78, 126-128.

¹⁷ Uluçay, *Sancaktan Saraya Seçme Yazılar*, s. 738-739.

yaşamıştır.¹⁸ Tapduk Emre'nin ise 13. yüzyılın sonlarında, en azından Yunus Emre'den önce öldüğü tahmin edilmektedir. Zira Yunus Emre bir şiirinde Tapduk Emre'nin ölümünden söz etmektedir.¹⁹ Dolayısıyla, Uluçay'ın yayımladığı belge kronoloji ile örtüşmemektedir. Gösterdiği diğer delillerin çoğu folklorik derlemelere dayanmaktadır. Mesela, eskiden beri köyde ve çevresinde erkek çocuklara Yunus adının konduğunu belirtmekte ve bunu da türbedeki mezarın Yunus'a ait olduğunu kanıtlayan delillerden birisi olarak göstermektedir.²⁰ Nitekim köy mezarlığında Cumhuriyet dönemine ait Yunus adı bulunan mezarlar bulunmaktadır. Fakat, Osmanlı dönemine ait mezar taşlarında Yunus ismine rastlanmamaktadır. Dahası, köye ait 1834 ve 1842 tarihli nüfus defterlerinde²¹ ve burada incelenen 1845 tarihli temettüat defterinde de Yunus adına tesadüf edilmemektedir (Tablo IV). Uluçay'ın gösterdiği diğer deliller de tarihi olmaktan çok folklorik veya yoruma dayalı bilgilerdir. Uluçay'ın somut malzemeye dayanan bir delili de Yunus Emre'ye izafe edilen mezarın üstündeki balta kabartmalı mermer kaidedir. Oysa bu dört yüzlü mermer kaide (50x33x25 cm boyutlarında), 13-14. yüzyıllara tarihlenen türbe üzerindeki, Bizans dönemi mimari eserlerinden devşirilen parçalardan birisidir.²² Phrygia mermerinden yapılan kaidenin (pedestal) bir yüzünde çift ağızlı bir balta kabartması bulunmaktadır.²³ Bu kaide Yunus Emre'nin oduncululuğunu vurguladığı için, özellikle buraya konulmuş da olabilir. Fakat Yunus Emre'ye izafe edilen mezar için üretilmiş bir malzeme değildir. Dolayısıyla, Uluçay'ın türbenin aidiyetiyle ilgili görüşleri, güçlü delillere dayanmamaktadır.

Uluçay'ın yayımladığı 1595 tarihli belgeden 64 yıl önce düzenlenen 1531 tarihli Saruhan vakıfları defterine göre, Saruhan Bey ve oğlu İlyas Bey tarafından düzenlenen 1339 tarihli vakıfname ile Ömer Emre'nin neslinden gelen çocukların yemeleri ve dua ile meşgul olmalarını istemiştir. Kaydın altında, 1521 yılında Ömer Emre köyündeki Ömer Emre evladı olarak 14 kişinin adı yer almaktadır. Bunun ardından, Ömer Emre Zaviyesi köyündeki halkın (34 kişi) isimleri verilmektedir. Bu

¹⁸ Adnan Sadık Erzi, "Türkiye Kütüphanelerinden Notlar ve Vesikalar I.", *Belleten*, XIV/53 (Ocak 1950), s. 88. Tatçı da aynı tarihi vermekle beraber 1250 tarihini 1240 olarak yanlış aktarmaktadır. Erzi bir yazma eserden aynen naklederek Yunus'un 72 yıl yaşadığını yazıyor. Tatçı bunu 82 olarak naklediyor ve hesaplamayı da bu yüzden 1240 olarak yapıyor. Bkz. Tatçı, *agm*, s. 600. Öcal Oğuz da Tatçı'nın diğer bir çalışmasındaki aynı nakli ve hesaplamayı aynen aktararak, yaygın kabul gördüğünü belirtiyor. Bkz Mehmet Öcal Oğuz, "Yunus Emre, Yunus, Kul Yunus, Âşık Yunus, Yunus Emren", <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/yunus-emre-yunus-kul-yunus-asik>. Yetim de önce 1240 tarihini kaynak göstermeksizin vermekle beraber, sonra Erzi'den naklen doğru tarihi göstermektedir. Bkz. Yetim, *agm*, s. 173,180.

¹⁹ Şahin, *agm*, s. 13.

²⁰ Uluçay, *Yunus'un Mezarı*, s. 16.

²¹ BOA, *Nüfus Defterleri (NFS.d.)*, 2816; *NFS.d.*, 2818.

²² Ergün Lafli, "Kula Tapduk Emre Türbesi'nde Yer Alan Devşirme Öğeler", *Geçmişten Günümüze Manisa Şehzade II. Mehmed ve Manisa Tarihi – Kültürü – Ekonomisi*, Cilt III. Ed. İlker M. Çağlar vd., Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Manisa 2018, ss. 1753-1775.

²³ Lafli, *agm*, s. 1755.

34 kişiden “*Umur veled-i Hoca Balı*” adlı kişi “*türbedar*”, “*Mustafa veled-i Umur*” adlı kişi ise “*buddam-ı türbe*” olarak kaydedilmiştir. 34 kişi arasında yer alan, “*Hacı veled-i Yunus*” adından anlaşılacağı gibi baba adı Yunus’tur. Bu kayıtların altında ise, Hızır Paşa’nın da Ömer Emre zaviyesine bir miktar ürün vakfettiği belirtilmektedir.²⁴ Benzer bilgiler, 1575 tarihli Saruhan vakıflarına ilişkin defterde de yer almaktadır. Saruhan Bey ve oğlu İlyas Bey’in Adala’daki Ömer Emre köyünü Ömer Emre’ye vakfettikleri, oğulları ve kızlarının duayla meşgul olmaları için de 1339 (H. 740) tarihli bir vakıfname düzenlemiş oldukları belirtilmektedir. Memi adlı kişinin de 1565 tarihli beratla buraya tasarruf ettiği ilave edilmektedir. Defterde bu kayıttan sonra 12 kişinin adı zikredilerek, bunların defter-i atikde Ömer Emre evladı olarak kayıtlı olanların çocukları olduğu vurgulanıyor. Bunun da ardından, Ömer Emre Zaviyesi köyündeki ahalinin isimleri naklediliyor. Aralarında bir tane de Yunus ismi yer alıyor. Ardından gelen kayıta, Saruhanoğlu Hızır Paşa’nın da Adala’daki imaretinden Ömer Emre zaviyesine vakıf yoluyla, belirtilen miktarda ürün hasılatının verilmesine dair belge bulunduğu belirtilmektedir.²⁵ Her iki defterdeki köy isimleri arasında, Emre Sultan yer almamaktadır.

1677 tarihli bir avarız defterinde, Saruhan sancağı Adala kazası köyleri arasında Emre adını taşıyan bir köy vardır.²⁶ Daha önce belirtilen, Ömer Emre ve Emre Sultan adı geçmemektedir. 1733 tarihli bir arzda, “*Saruhan sancağında Adala kazasına tabi Emre nam karyede vaki Emre Sultan Zaviyesi*”nden söz edilmektedir.²⁷ 1809 yılına gelindiğinde, bir fermanla “*Ömer Emre Zaviyesi kurularından Ömer Emre karyesi*” denilmektedir.²⁸ 1809 tarihli bu ifade çok geç bir tarihe ait olmakla beraber, öncekilerden farklı olarak, Ömer Emre Zaviyesi köylerinden söz etmektedir. Yani zaviyeye bağlı veya zaviyeyle ilişkili köyler vardır. Bu ifade, çevredeki Emre adlı köylerin, Ömer Emre Zaviyesi’ne bağlı olarak oluşmuş köyler olduğu anlamını içermektedir. Ayrıca, Emreler arasında en eskisinin Ömer Emre olduğu yorumunu yapmaya da kapı aralamaktadır. 1834, 1840 ve 1842 yıllarına ait nüfus defterlerinde ise Adala kazasına bağlı Emre Sultan köyüne ait kayıtlar vardır. Defterlerde kayıtlı erkek nüfus içinde şeyh ve tekkenişin sıfatı taşıyanlar bulunmaktadır. 1845 tarihli temettüat defterinde de Emre Sultan köyündeki Emre Sultan Tekkesi’nden söz edilmektedir. Ama Adala’ya ait köyler arasında Ömer Emre yer almamaktadır.

Emre Sultan Zaviyesi vakfının 1876 yılı vakıf muhasebesine göre, vakfın sorumluları Hacı Ali ve Süleyman’dır. Muhasebe kaydında vakfiyesi olmadığı, yanlarında “*berat-ı alışani*” bulunduğu, aşar bedeli olarak da 8.700 kuruş gelire sahip

²⁴ BOA, *Tapu Tabrir Defteri (TT.d.)*, No: 398, s. 135-136; M. Çağatay Uluçay, *Saruhanoğulları ve Eserlerine Dair Vesikalar*, II, Manisa Halkevi Yayınlarından, İstanbul 1946, s. 39-41.

²⁵ *Defter-i Evkaf-ı Liva-i Saruhan (Metin ve İnceleme)*, Haz. M. Akif Erdoğan-Ömer Bıyık, Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü, Ankara 2014, s. 252-253.

²⁶ BOA, *Maliyeden Müdever Defterler (MAD.d.)*, No: 3110, s. 2.

²⁷ BOA, *Ali Emiri Mahmud I (AE.SMHD.I)*, 25/1534.

²⁸ BOA, *Ali Emiri Mustafa IV (AE.SMST.IV)*, 22/1535.

olduğu belirtilmektedir. Bu gelirin 2.170 kuruşunun “*mesarifat ve mürettebat*”a harcandığı, kalan 6.525 kuruşun da “*fazla olub yed-i mütevelliyeye terk*” edildiği izahı yapılmaktadır. Kaydın altında *Adala ma' Saliblü* kazası naibi İbrahim Edhem'in mührü bulunmaktadır.²⁹ Vakfın 1877 yılı muhasebesine göre de vakıf sorumluları aynı kişilerdir. Vakfın aşardan geliri 5.704 kuruş 24 paradır. Masrafları ise 3.064 kuruş 34 paradır. Bunun karşılığı olarak, 650 kuruş türbe tamiri, 300 kuruş mevlüd-i şerif ve aşure, 54 kuruş 24 para bal mumu (şem'i asel) vd, 1.175 kuruş “*maaş-ı muharrer ve har-ı muhasebe*”, 885 kuruş 10 para da “*mal-i maktu*” gösterilmiştir. Artan 1.636 kuruş 30 para ise “*yed-i mütevelliyeye terk*” olarak kaydedilmiştir. 9 Eylül 1878 tarihini taşıyan belgenin altında yine naib İbrahim Edhem'in mührü vardır.³⁰ Bu belgelerde de Emre Sultan'ın Yunus Emre ile bağlantısını gösteren bir bilgiye tesadüf edilememiştir.

On altıncı yüzyıl başlarından itibaren sözü edilen Ömer Emre, Emre Sultan ve Emre köylerinin aynı köy olduğu anlaşılmaktadır. Bununla beraber bu kayıtlarda bir şekilde Yunus Emre veya Tapduk Emre'ye izafe edilebilecek bir ifade kullanılmamıştır. Halk arasında bu izafenin yapıldığına ilişkin kayıtlara geçen bilginin tarihi ise 1907'dir.

Köy mezarlığındaki mezar taşlarının çoğu yazısızdır. Köydeki cami avlusunda, Türbe bahçesinde ve mezarlıkta toplam 17 eski yazılı mezar taşı bulunmaktadır. Bunların da bir kısmı kırık veya okunamaz haldedir. Okunabilenlerden 1317 tarihli “*Emir Sultan*”, diğer 1301, 1317, 1332 ve 1335 tarihli “*Tekeyişin oğlu*” ve 1304 tarihli “*Emre'den*” ibareleri geçmektedir. Türbedeki, Tapduk Emre'ye ve aile bireylerine atfedilen mezar taşlarının tamamı devşirme ve yazısızdır. Türbe dışında ve kapı önündeki Yunus Emre'ye izafe edilen mezar taşı da devşirme nitelikli ve yazısız olmakla beraber, üzerinde Yunus Emre'nin odunculuğuyla ilişkilendirilen, iki ağızlı bir balta (teber) kabartması vardır. Türbe içindeki ve dışındaki bu devşirme mezar taşlarının hemen hepsinin üstüne, sonradan getirilerek mezar taşı başlıkları konulduğu anlaşılmaktadır.

Gölpınarlı, “*Yunus'un birçok yerde gösterilen mezarlarının bir kısmı, belki ona ait makamlardır. Bir kısmıysa keşiflerin, kerametlerin, rüyaların icad ettiği mezarlardır ve çeşitli sebeplerle bunların Yunus Emre'ye, ait olduklarını ispat*” etmeye çalışanlar olduğunu vurgulamaktadır.³¹ Emre köyündeki türbenin Yunus Emre ile ilişkilendirilmesinin ne zaman başladığı bilinmemektedir. Yukarıda da belirtildiği gibi, literatürde 1907'den daha eskiye dayanan bilgi bulunmamaktadır. Literatüre sözlü kültürden derlenerek giren bu bilginin, halk içinde hangi tarihte ortaya çıktığını da belirlemek zordur.

²⁹ BOA, *Erkaf Defterleri (EV.d.)*, 23803/2.

³⁰ BOA, *EV.d.*, 23803/5.

³¹ Abdülbaki Gölpınarlı, *Yunus Emre Hayatı ve Bütün Şiirleri*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2006, s. 35.

Yunus Emre'ye izafe edilen on beş civarında mezar vardır ve bunların hangisinin gerçek mezarı olduğu ispatlanamamaktadır. Bugün Kula'nın Emre köyünde bulunan mezar için de aynı durum söz konusudur. Tarihi kayıtlarda Ömer Emre veya Emre Sultan olarak geçen köyün ve türbenin, Yunus Emre ile ilişkilendirilmesinin tarihi belli değildir. Bu türden mezarların Yunus Emre ile ilişkilendirilerek “*makam*” ihdas edilmesinin, Yunus Emre'ye yönelik sevgiden çok, anlatım ve anlatılarla ilgili olduğu düşünülmektedir.³² Nitekim, bu anlatılardan Tapduk Emre ile ilişkili olanlarının, Emre Sultan köyündeki türbe ve mezarlarla uyuşmasının, ilişki kurmayı kolaylaştırdığı söylenebilir.

Köyün Nüfusu

Günümüzde Kula ilçesi sınırları içinde yer alan Emre kırsal mahallesi, 1844-45 yıllarında Saruhan sancağına bağlı Adala kazası köyleri arasında yer almaktaydı. 1834 tarihli nüfus icmal defterine göre, aynı kazaya bağlı köyün 124 erkek nüfusu vardır. Bu nüfusun 48'i tüvana, 53'ü sabi, 23'ü müsindir.³³ Yaklaşık erkek nüfus kadar kadın nüfus bulunduğu varsayılırsa, toplam nüfusun yaklaşık 248 olduğu söylenebilir. Üzerinde tarih yer almamakla beraber, “*Tanzimat-ı Hayriye*” gereğince yapılan nüfus sayımına ait, muhtemelen 1840 başlarına ait bir nüfus defterinde, köyün 51 hanede 112 erkek nüfusu kayıtlıdır.³⁴ Aynı miktarda kadın nüfus olduğu var sayıldığında, köyün yaklaşık toplam nüfusu 224 olmaktadır. Bu durumda köyün nüfusu beş yılda yaklaşık 24 kişi azalmıştır. Nüfus açısından olumsuzluklar sürmüş olmalı ki köyün nüfusu azalmaya devam etmektedir. Nitekim 1834'ten sekiz yıl sonrasına ait olup 1842 (h. 1258) tarihini taşıyan bir nüfus defterine göre, köyde toplam 37 hane ve 102 erkek nüfus vardır.³⁵ Muhtemelen bu nüfus defterine dayanan bir nüfus icmal defterine göre de köyün 37 hanede 102 erkek nüfusu vardır.³⁶ Aynı miktarda da kadın nüfus olduğu var sayılırsa, köyün toplam nüfusu yaklaşık olarak 204 olması gerekir. Burada dikkati çeken husus, köyün sekiz yılda nüfusu artacağı beklenirken ciddi miktarda gerilemesidir. 124 olan erkek nüfus sekiz yılda 22 kişi azalarak 102'ye düşmüştür.

Bu bariz ve ciddi nüfus kaybının sebebi, 1836-1837 yıllarında İzmir ve çevresinde hüküm süren veba salgını olmalıdır. 1836 yılı veba salgınının Manisa'da büyük kayıplara yol açtığı, dönemin basınına yansımış bir husustur. Nitekim 30 Temmuz 1836 tarihli *Journal de Smyrne* gazetesine göre, “*Manisa'da bu yıl vebadan*

³² Oğuz, *agm*, s. 6-7.

³³ Nejdet Bilgi, “Tanzimat'ın Öncesi ve Sonrasında Saruhan Sancağı'nda Nüfus”, *Prof. Dr. İsmail Aka Armağanı*, Beta, İzmir 1999, s.270. 1834 tarihiyle ilgili izah için bkz. 38 numaralı dipnot.

³⁴ *NFS.d.*, 2817/17.

³⁵ *NFS.d.*, 2818/17.

³⁶ Nejdet Bilgi, “1842 Yılında Saruhan Sancağı'nın Nüfusu ve İdari Bölünüşü”, *Manisa Araştırmaları*, 1, CBÜ, Manisa 2001, s. 114.

ölenlerin sayısının 16-17000'i bulunduğu tahmin edilmektedir.³⁷ Bu bilgi abartılı bile olsa, henüz yılın ortalarındaki bu sayıya yılın sonunda ulaşılmış olabileceği tahmin edilebilir. Ama gerçek sayı bilinmemektedir. Salgının 1837 yılında da sürdüğü ve Manisa'da da etkili olduğu anlaşılmaktadır. Elde sayısal bir veri bulunmamakla beraber, 1834 yılında yaklaşık (316x2=) 632 kişilik bir Musevi nüfus barındıran Manisa'da,³⁸ salgında 200 kadar Musevi'nin öldüğü bilgisi dikkate alındığında,³⁹ diğer nüfus gruplarındaki kayıpların da büyük olduğu düşünülebilir.

124 erkek nüfus kaydından ötürü, 1834⁴⁰ tarihli olduğu anlaşılan ve üzerinde 1834-1839 yıllarında da işlem yapılan, köye ait bir nüfus defterindeki 52 fevt (ölüm) kaydından 44 tanesinin 1837/38 (h. 1253) tarihli olması,⁴¹ her halde başka bir izaha gerek bırakmamaktadır. Defterdeki kayıtlara göre 1834-1839 yıllarında köyde 32 çocuk dünyaya gelmiştir. Ayrıca köye 5 adet de dışarıdan gelen vardır. Doğan ve gelenlerle birlikte köyün erkek nüfusunun 161 olması gerekirdi. Bu nüfustan ölen 52 nüfusu düştüğümüzde, 1839 yılında geriye 109 erkek nüfus kalmaktadır. Yukarıda verilen 1840 sayım sonuçlarındaki sayı da buna yakındır: 112. İki yıl sonra, yani 1842 yılında ise sayı 102'ye inmiştir. Bunun yansımalarının 1834 ve 1842 yıllarına ait nüfus rakamları arasındaki farkta yattığı söylenebilir. Nitekim Saruhan sancağının 1834 yılı toplam erkek nüfusu 81.847 iken, bu sayı sekiz yıl sonra 74.763'e gerilemiştir.⁴² Dolayısıyla, sekiz yıl sonra artması beklenen nüfusun 7.084 kişi eksilmesi, 1836-1837 yıllarındaki veba salgınının sonucu olarak görülebilir.

Tablo I: Emre Sultan köyünün muhtelif yıllardaki nüfusu

Yıl	Nüfus
1834	248
1840	224
1842	204
1845	215

³⁷ Rauf Beyru, *19. Yüzyılda İzmir'de Sağlık Sorunları ve Yaşam*, İBB, İzmir 2005, s. 36.

³⁸ Bilgi, "Tanzimat'ın Öncesi", s. 260.

³⁹ Beyru, *19. Yüzyılda*, s. 43.

⁴⁰ Daha önce h. 1250 tarihli icmal defterindeki "tabrir-i sanı" tanımlamasını, 1250 yılının ikinci nüfus yoklaması olarak yorumlayarak yayımlamıştım. Fakat bu icmal defterinin dayandığı defterlerden birisi olduğu anlaşılan, Adala kazası nüfus defterinin Emre Sultan karyesi kısmında, defterin düzenlenmesinden sonra yapılan iki işlemin h. 1250 yılının Cemaziyelevvel (Eylül 1834) ayına ait olması (NFS.d., 2816/34-35, s. 71-72) bu yorumu yanlışlamaktadır. Dolayısıyla daha önce yayımladığımız icmal defterinin h. 1250 yılının ikinci yoklamasına, yani 1835 yılına ait değil, h. 1247 (1830-31) sayımından sonra yapılan ikinci sayıma (tabrir-i sanı) ait olduğu ve tarihinin de 1834 şeklinde düzeltilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

⁴¹ NFS.d., 2816/34-35.

⁴² Bilgi, "Tanzimat'ın Öncesi", s.253.

1890	287
1932	502

Köyün temettü sayımını içeren deftere göre 43 hanesi vardır. 1842 yılında hane sayısı 37 iken 1844-1845 yılında, yani iki yıl sonra hane sayısı altı adet artarak 43 olmuştur. Hane sayısını, ortalama hane nüfusu kabul edilen 5 ile çarptığımızda köyün 1845 yılı yaklaşık nüfusu 215 oluyor.⁴³

Emre Sultan, 1891 yılına ait salnameye göre, Salihli kazasının Adala nahiyesine bağlı bir köydür. Köyde bu tarihte 92 hanede toplam 287 nüfus vardır.⁴⁴ 1908 yılına ait son Aydın salnamesinde, köy yine Salihli'nin Adala nahiyesine bağlı gözükmele beraber, nüfus bilgisi verilmemiştir.⁴⁵ Köye ait bundan sonraki görebildiğimiz ilk nüfus verisi 1932 yılına aittir. Bu tarihte Manisa vilayeti Kula kazası merkez nahiyesine bağlı olan köyde, 271'i kadın 231'i erkek olmak üzere toplam 502 nüfus bulunmaktadır.⁴⁶

Temettüat Defterindeki İsimler ve Meslekler

Saruhan sancağı Adala kazası Emre Sultan köyünün, 1845 yılında düzenlenen temettüat defterine⁴⁷ göre, köyde 43 hane bulunmaktadır. Vergi mükellefi olarak kaydedilen hane sahiplerinin isimleri verilirken, baba isimleri veya sülale isimleri de belirtilmektedir. Sülale ismi olarak belirtildiği düşünülenler şunlardır: Ahmedcek oğlu, Kuşun oğlu, Kırli oğlu, Gele oğlu, Molla Halil oğlu, Usta oğlu, Yürek oğlu, Deli İsmail oğlu, Çakır oğlu, Kasab oğlu, Alaybeyi oğlu, Halilcek oğlu, Aydınli oğlu, Mevzi oğlu, Çekmez oğlu, Akça oğlu, Hacı Ali oğlu, Koca Ahmed oğlu, Kara Veli oğlu ve Tekyenişin oğlu (Tablo IV). Köydeki 43 hane

⁴³ Fakat 1842 icmal defterindeki hane sayısından hareketle bir hesaplama yapıldığında (204/37=5,5), köyün ortalama yaklaşık hane nüfusunun 5,5 olduğu görülüyor. Bu durumda 1845 yılındaki 43 hanede, yaklaşık (43x5,5=236) 236 nüfus bulunduğu söylenebilir.

⁴⁴ İbrahim Cavid, *Aydın Vilayetine Mabsus Salname Sene-i Hicri 1308*, s. 481.

⁴⁵ *Salname-i Vilayet-i Aydın 1326*, s. 635.

⁴⁶ *T.C. Manisa Vilayetine Ait*, s. 395.

⁴⁷ Osmanlı Arşivi'nde Maliye Nezareti temettüat defterleri arasında yer alan 1484 numaralı defter, 16x48 cm ebadında ve 92 sayfadır. Hicri 29.12.1261 (29.12.1845) tarihli defter, Saruhan sancağının Adala kazasına bağlı Çavlı, Derbend, Emre Sultan, Kenger, Ören Köy, Hacı Hızır ve Gök Eyüb köylerinin temettü, yani gelir kayıtlarını içermektedir. Defterdeki Emre Sultan köyüne ait kayıtlar, 22-31 numaralı sayfalaradadır. Bkz. BOA, *ML.VRD.TMT.d.*, 1484. Tanzimat'ın ilanından sonra bir bakıma gelir kayıtlarının güncellenmesi amacıyla düzenlenen defterlerin çoğu 1844-1845 yıllarına aittir. Mülki taksimat düzeninde ve hane esaslı gelir kayıtlarını içeren defterlerden hane, nüfus, yer isimleri, şahıs isimleri, ekonomik durum, meslekler, vergiler, ürünler, ürün fiyatları, tarım arazileri ve miktarları, hayvan varlığı gibi bilgiler edinilebilmektedir. Bkz. Nejdet Bilgi, "Temettüat Defterlerine İlişkin Bazı Görüşler ve Kayacık Sarı Paşa Mahallesi Örneği", *CIEPO Osmanlı Öncesi ve Osmanlı Araştırmaları Uluslararası Komitesi XVII. Sempozyumu Bildirileri*, Haz. Kenan İnan, Yücel Dursun, KTÜ, Trabzon 2011, ss. 875-900.

reisinin kullandığı isimlerin sayısı 13'tür. En fazla kullanılan isimler 7'şer adetle Mustafa, İsmail ve Ali'dir. Hasan ismi 5, Halil, İbrahim ve Mehmed isimleri 3, Ömer ve Ahmed isimleri 2, Hüseyin, Bekir, Mahmud ve Süleyman isimleri ise 1'er adettir (Tablo II).

Tablo II: Emre Sultan köyünün 1845 yılında hane reislerinin isimleri

İsimler	Adet	Oran (%)
Mustafa	7	16,27
İsmail	7	16,27
Ali	7	16,27
Hasan	5	11,62
Halil	3	6,97
İbrahim	3	6,97
Mehmed	3	6,97
Ömer	2	4,65
Ahmed	2	4,65
Hüseyin	1	2,32
Bekir	1	2,32
Mahmud	1	2,32
Süleyman	1	2,32
Toplam	43	99,92

Köyde bulunan 43 hanenin 33'ünün, yani %76,74'ünün mesleği erbab-ı ziraat (çiftçi) olarak kaydedilmiştir. İkinci sırada ikişer kişi ile (%4,65) çoban ve ırğad taifesi gelmektedir (Tablo III). Diğer meslek grupları veya meşguliyetler birer tane (%2,32) olmak üzere, imam, muallim-i sıbyan, asakir-i nizamiye, talebe, hizmetkar ve demirci esnafı olarak verilmiştir. İmam, köyde bir cami, muallimi sıbyan da bir sıbyan mektebi bulunduğunu göstermektedir. Köyün imamı ile çobanlardan birinin, aynı zamanda erbab-ı ziraat olduklarını da belirtmek gerekir. Yine erbab-ı ziraatten iki hane reisi, aynı zamanda köydeki Emre Sultan Tekyesi Evkafı'ndan olan Zaviye'de tekyenişin olduklarından, yıllık gelirinden pay almaktadırlar (Tablo IV).

Tablo III: Emre Sultan köyünün 1845 yılında hane reislerinin meslekleri

Meslekler	Adet	Oran (%)
Erbab-ı ziraat	33+2	76,74
Çoban	2	4,65
Irgad taifesi	2	4,65
İmam	1	2,32
Muallim-i sıbyan	1	2,32
Asakir-i Nizamiye	1	2,32
Talebe	1	2,32
Hizmetkar	1	2,32
Demirci esnafı	1	2,32
Toplam	43+2	99,96

Tablo IV: Emre Sultan köyü hane itibariyle isim ve meslekler⁴⁸

Hane/ Numro	İsimler	Meslekler
1/1	Ali Efendi	Karye-i mezburda cami-i şerifinde ba-berat imam ve erbab-ı ziraatden idüğü
2/2	İsmail Ağa oğlu Mustafa	Erbab-ı ziraatden idüğü
3/3	Ömer Efendi	Muallim-i sıbyan
4/4	Bekir Ali	Erbab-ı ziraatden idüğü
5/5	Ahmed oğlu Ahmed	Çoban olduğu ve Erbab-ı ziraatden idüğü
6/6	Hüseyincek oğlu Hüseyin	Erbab-ı ziraatden idüğü
7/7	Hüseyincek oğlu Halil	Erbab-ı ziraatden idüğü
8/8	Topçu Ali	Dört seneden beri Asakir-i Nizamiye'de
9/9	Arab Ali	Erbab-ı ziraatden idüğü
10/10	Kuşun oğlu Hasan	Erbab-ı ziraatden idüğü
11/11	Kuşun oğlu İbrahim	Erbab-ı ziraatden idüğü
12/12	Molla Halil oğlu Molla İsmail	Talebeden olduğu

⁴⁸ BOA, *ML.VRD.TMT.d.*, 1484, s. 22-31.

13/13	Kirli oğlu İsmail	Erbab-1 ziraatden idüğü
14/14	Gele oğlu İsmail	Erbab-1 ziraatden idüğü
15/15	Molla Halil oğlu Mustafa	Erbab-1 ziraatden idüğü
16/16	Usta oğlu Bekir	Erbab-1 ziraatden idüğü
17/17	Arab Halil	Erbab-1 ziraatden idüğü
18/18	Yürek oğlu İsmail	Erbab-1 ziraatden idüğü
19/19	Deli İsmail oğlu İsmail	Erbab-1 ziraatden idüğü
20/20	Deli İsmail oğlu Mustafa	Çoban idüğü
21/21	Hatib oğlu İsmail	Erbab-1 ziraatden idüğü
22/22	Çakır oğlu Ali	Irgad taifesinden idüğü
23/23	Kasab oğlu [Ali] ⁴⁹	Hizmetkar idüğü
24/24	Şeyh Ali oğlu Mehmed	Erbab-1 ziraatden idüğü
25/25	Kasab oğlu Mahmud	Erbab-1 ziraatden idüğü
26/26	Alaybeyi oğlu İbrahim	Erbab-1 ziraatden idüğü
27/27	Tekyenişin Ali	Erbab-1 ziraatden idüğü
28/28	Halilcek oğlu Mehmed	Erbab-1 ziraatden idüğü
29/29	Halilcek oğlu Hasan	Erbab-1 ziraatden idüğü
30/30	Aydınlı oğlu İsmail	Erbab-1 ziraatden idüğü
31/31	Mevzi oğlu Mustafa	Erbab-1 ziraatden idüğü
32/32	Kenger Mehmed	Erbab-1 ziraatden idüğü
33/33	Demirci Hasan	Demirci esnafından idüğü
34/34	Çekmez oğlu Mustafa	Erbab-1 ziraatden idüğü
35/35	Usta oğlu Molla Hasan	Erbab-1 ziraatden idüğü
36/36	Akça oğlu Ömer	Erbab-1 ziraatden idüğü
37/37	Hacı Ali oğlu Mustafa	Erbab-1 ziraatden idüğü
38/38	Koca Ahmed oğlu Ahmed	Erbab-1 ziraatden idüğü
39/39	Koca Ahmed oğlu İbrahim	Erbab-1 ziraatden idüğü

⁴⁹ Defterde belirtilmeyen bu isim, 1842 yılına ait nüfus defterinden tespit edilerek eklenmiştir. NFS.d., 2818/17.

40/40	Kara Veli oğlu Mustafa	Irgad taifesinden idüğü
41/41	Tekyenişin oğlu Süleyman	Erbab-ı ziraatden idüğü
42/42	İç ağası Hasan	Erbab-ı ziraatden idüğü
43/43	Yürek oğlu Halil	Erbab-ı ziraatden idüğü
	Tekyenişin oğlu Ali ve Süleyman müşterek ba-berat-ı şerif mutasarrıf oldukları zaviye olan meşruta olduğu	Zaviye-i mezbur karye-i mezburda Emre Sultan Tekyesi Evkaf'ından olduğu zeyinde mukayyid husule gelen mahsulata senevi mutasarrıfları tarafına raci olduğu

Köyün Tarım Alanları

Temettüat defterine göre, Emre Sultan köyünde toplam 3.169 dönüm tarım arazisi vardır. Bu tarım arazisinin yarıdan fazlasını ekili (mezru') tarlalar oluşturmaktadır. Toplam ekili tarla miktarı 1.710 dönümle %53,96'lık orana karşılık gelmektedir. İkinci sırada 893 dönümle ve %28,18'lik oranla palamud korusu yer almaktadır. Üçüncü sırada 460 dönüm ve %14,51'lik oranla kiraya verilen tarla vardır. Köyde üzüm yetiştirilen arazi ise 56 dönüm ve %1,76'lık oranla dördüncü sırada bulunmaktadır. Köylünün sebze yetiştirdiği bostan arazisi ise toplam 30 dönümdür (Tablo V). Köyün en küçük arazi birimi kiracı (müstecir) olunan tarladır ve 20 dönümdür. Köyün toplam tarla miktarı 2.190 dönümdür ve bu da yaklaşık %69'luk bir orana tekabül etmektedir. Köyün tarım arazilerinde fazla çeşitlilik yoktur.

Tablo V: 1845 yılında Emre Sultan köyü tarım alanlarının cins ve hanelere dağılımı

Hane / Numro	Mezru'/ ekili tarla	Müstecir/ kiracı olduğu tarla	Bağ	Bostan	Kiraya verdiği tarla	Palamud korusu	Toplam
	Dönüm	Dönüm	Dönüm	Dönüm	Dönüm	Dönüm	Dönüm
1/1	60	-	1	1	-	-	62
2/2	80	-	1	1	160	25	267
3/3	20	-	1	-	60	40	121
4/4	25	-	-	2	-	20	47
5/5	50	-	-	-	-	30	80
6/6	30	-	3	-	-	-	33
7/7	30	-	2	-	-	-	32
8/8	50	-	4	1	-	-	55

Emre Sultan Köyü'nün Yunus Emre ile İlişkilendirilmesi Meselesi ve 19. Yüzyılın Ortalarındaki Sosyal ve Ekonomik Yapısı

9/9	25	-	3	-	-	-	28
10/10	55	-	2	2	-	20	79
11/11	30	-	2	-	-	20	52
12/12	-	-	1	-	100	-	101
13/13	45	-	-	-	-	20	65
14/14	80	-	2	-	-	-	82
15/15	50	-	-	-	-	40	90
16/16	30	-	1	-	-	20	51
17/17	50	-	2	2	-	-	54
18/18	-	20	1	-	-	-	21
19/19	30	-	2	-	-	20	52
20/20	60	-	1	-	-	-	61
21/21	50	-	2	2	-	-	54
22/22	50	-	1	-	-	20	71
23/23	-	-	-	-	40	-	40
24/24	50	-	2	2	-	20	74
25/25	40	-	2	2	-	20	64
26/26	50	-	2	2	-	-	54
27/27	90	-	2	2	-	150	244
28/28	25	-	1	-	-	8	34
29/29	30	-	1	-	-	30	61
30/30	40	-	2	2	-	20	64
31/31	40	-	2	3	-	-	45
32/32	60	-	2	-	-	20	82
33/33	50	-	-	2	-	25	77
34/34	35	-	1	2	-	-	38
35/35	55	-	-	-	-	25	80
36/36	60	-	2	-	-	50	112
37/37	40	-	2	-	-	30	72
38/38	20	-	-	-	-	20	40

39/39	20	-	-	-	-	-	20
40/40	20	-	1	2	-	-	23
41/41	50	-	2	-	100	-	152
42/42	15	-	-	-	-	180	195
43/43	20	-	-	-	-	20	40
Toplam	1710	20	56	30	460	893	3169
Oran	%53,96	%0,63	%1,76	%0,94	%14,51	%28,18	%99,98

Köyde bulunan 43 hanenin tamamının, az veya çok tarım arazisi bulunmaktadır. Hane itibarıyla ortalama arazi büyüklüğü 73 dönümdür. Bu ortalama büyüklüğüne yakın büyüklükte (51-100) arazisi olan hane sayısı 23'tür. En küçük tarım alanına sahip hanenin arazisi 20 dönümdür. En büyüğü ise 267 dönümdür. 200 dönümden büyük arazisi olan hane sayısı ise sadece 2'dir (Tablo VI). Bu dağılım, yaklaşık aynı büyüklükte, fakat daha fazla haneye sahip olan Manisa Uncuboz köyünde biraz farklıdır. Uncuboz'un tarım arazisi 95 dönüm daha az ve hane sayısı 17 adet daha fazladır. Dolayısıyla arazi daha küçük parçalara bölünmüştür. Yaklaşık hane başına ortalama 51 dönüm arazi düşerken, ortalamaya yakın büyüklükte (26-75) araziye sahip hane sayısı 24'tür.⁵⁰ Emre Sultan'da 25 dönümden küçük arazisi bulunan hane sayısı sadece 3 iken, bu sayı Uncuboz'da 24'tür. Emre Sultan'ın yerleşim merkezinin yaklaşık rakımı 638 iken, Uncuboz'ununki 140'tır.⁵¹ Aradaki rakım farkının verimliliği etkileyebileceği dikkate alındığında, nüfusun da fazla olması sebebiyle, arazinin daha fazla parçalanması sonucunun ortaya çıktığı söylenebilir.

Tablo VI: Tarım alanlarının hanelere dağılımı

Dönüm	0-5	6-10	11-25	26-50	51-75	76-100	101-150	151-200	201+
Hane sayısı	-	-	3	10	16	7	3	2	2
Oran (%)	-	-	6,97	23,25	37,2	16,28	6,97	4,65	4,65

Tarım arazilerine gelir açısından bakıldığında, ekili (mezru) tarlaların 1844 yılı geliri, vergisi düşüldükten sonra dönüm başına yılda 42,49 kuruştur. Ama bir yıl sonra 1845 yılında bu miktar 34,94 kuruş olarak gerçekleşmiştir. Üstelik 1845

⁵⁰ Nejdet Bilgi, "Temettuat Kayıtlarına Göre Manisa Uncuboz Köyü ve Tarihi Gelişmesi", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XIII (İzmir 1998), s. 125-128.

⁵¹ Rakım bilgileri *Google Earth Pro*'dan alınmıştır (09.04.2021)

gelirinden vergi düşüldüğüne ilişkin bir kayıt bulunmamaktadır. İki yılın ortalaması üzerinden hesaplandığında $(72.665+59.752=132.417/2= 66.208/1.710=38,71)$ ise, dönüm başına yıllık ortalama gelir, 38,71 kuruş olarak hesaplanmaktadır. Aynı iki yılın ortalaması üzerinden Uncuboz köyünde dönüm başına yıllık gelir 34,5 kuruştur.⁵² Bu durumda Emre Sultan köyündeki ekili arazilerin Uncuboz köyündeki ekili arazilerden kısmen daha fazla gelir getirdiği söylenebilir.

Köyün Tarım Ürünleri

Temettüat defterlerinde tarım ürünlerinin üretim miktarı doğrudan verilmemektedir. Tarım ürünlerinden alınan onda bir (1/10) oranındaki öşür vergisi miktarı belirtilmektedir. Öşür vergisinin hem miktar hem de değeri olarak belirtilmiş olması, bu bilgilerden hareketle toplam üretim miktarı ve değeri hakkında hesaplama yapılmasına imkân vermektedir. Yani ürünlerin öşür miktar ve değerlerinin 10'la çarpılması ile üretim miktar ve değerlerinin tespiti yapılabilmektedir. Bu nedenle önce köydeki vergi mükelleflerinin ürünlerinin aşar miktarlarının dökümü yapılarak (Tablo VII) toplam miktar hesaplaması yapılmıştır. Bu toplam miktar, defterde belirtilen ürünlerin birim fiyatlarıyla çarpılarak toplam üretim değeri hesaplanmıştır (Tablo VII).

Emre Sultan köyüne ait temettüat kayıtlarında, ürünlerin ölçü birimi olarak ölçek, kıyye ve kantar kullanılmıştır. Genelde temettüat kayıtlarında ağırlık ve hacim ölçü birimi olarak kile gösterilmektedir. Arapça'da ölçek anlamında kullanılan keyl, Türkçe'ye kile olarak geçmiştir.⁵³ Köyün tarım ürünlerinin miktarını belirtmek için bu defterde kile yerine Türkçe ölçek terimi tercih edilmiştir. Ağırlık birimi olarak 1 ölçek=1 kile=25,66 kilograma karşılık gelmektedir. Defterde kullanılan ikinci ağırlık ölçüsü kıyye yani okkadır ve 1,283 kilograma tekabül etmektedir. Kullanılan üçüncü ağırlık ölçüsü ise kantardır ve 56,452 kilograma denk düşmektedir.

Defterde öşür vergisinin miktar ve değerleri verilirken, ürünlerin birim fiyatları da belirtilmiştir. Buna göre hinta yani buğdayın 1 ölçeği 10 kuruş, şair yani arpanın 1 ölçeği 5 kuruş, nohudun 1 ölçeği 10 kuruş, darının 1 ölçeği 10 kuruş, burçağın 1 ölçeği 7 kuruş, duhan yani tütünün 1 kıyyesi 5 kuruş, üzümün 1 kıyyesi 0,35 kuruş ve palamudun 1 kantarı 25 kuruştur.

Tablo VII: 1844 yılı Emre Sultan köyü tarım ürünleri aşar miktarı

Hane/ Numro	Hinta/buğday	Şair/arpa	Nohud	Darın	Burçak	Duhan/tütün	Üzüm	Palamud
	ölçek	ölçek	ölçek	ölçek	ölçek	kıyye	kıyye	kantar
1/1	3,5	10	1	-	-	2	24	-

⁵² Bilgi, "Manisa Uncuboz", s. 128.

⁵³ Cengiz Kallek, "Kile", *TDVİA*, C. 25, İstanbul 2002, s. 568-571.

Nejdet Bilgi

2/2	20	15	-	3	-	-	15	2
3/3	5	3	-	-	-	-	15	2
4/4	15	2	-	-	1	-	-	2
5/5	10	5	1	3	-	-	-	3
6/6	15	10	-	-	-	5	50	-
7/7	15	10	-	-	1	-	50	-
8/8	3	3	-	-	2	-	20	-
9/9	10	5	-	-	1	-	30	-
10/10	20	20	2	-	-	-	50	3
11/11	20	20	-	-	1	-	65	3
12/12	-	-	-	-	-	-	15	-
13/13	20	10	2,5	-	-	-	20	3
14/14	20	10	-	3	-	-	50	-
15/15	20	10	5	-	3	-	-	4
16/16	15	10	-	2	-	-	15	3
17/17	20	22	3	-	-	4	50	-
18/18	10	10	-	-	-	-	30	-
19/19	20	10	-	-	3	-	40	2
20/20	20	25	4	-	2	-	15	-
21/21	15	10	4	-	-	-	20	-
22/22	3	3	-	-	-	-	20	2
23/23	-	-	-	-	-	-	-	-
24/24	15	10	2	-	-	-	20	3
25/25	15	10	2,5	-	-	-	50	2
26/26	15	10	-	-	-	10	20	-
27/27	20	12	2	2	2	-	40	4
28/28	5	3	2	-	-	-	15	1
29/29	5	3	-	-	1	-	30	2
30/30	15	5	2	-	-	-	30	2
31/31	15	3	2	-	-	-	30	-

32/32	10	3	-	-	1	-	50	2
33/33	15	10	2	-	-	5	-	3
34/34	10	10	3	-	-	4	30	-
35/35	20	3	2	-	-	10	-	4
36/36	20	15	2	-	-	12	50	40
37/37	10	10	2	-	-	-	40	2
38/38	4	3	2	-	-	4	-	2
39/39	3	2	-	-	-	3	-	-
40/40	4	2	2	-	-	-	15	-
41/41	20	25	3	-	-	-	40	-
42/42	2	4	3	-	-	3	-	2
43/43	10	10	2	-	-	-	-	2
Toplam	532,5	376	58	13	18	62	1054	100

1844 yılında köyde üretilen tarım ürünlerinin toplam miktarları hesaplandığında, kilogram olarak en fazla üretimi yapılan ürün 136.639,5 kilogram ile buğdaydır. İkinci sırada 96.481,6 kilogram ile arpa gelmektedir. Üçüncü sırada ise 56.452 kilogram ile palamud yer almaktadır. Diğerleri sırasıyla 14.882,8 kilogram ile nohud, 13.522,8 kilogram ile üzüm, 4.618,8 kilogram ile burçak, 3.335,8 kilogram ile darı ve 795,4 kilogram ile tütün/duhandır (Tablo VIII).

Köyde üretilen ürünlerin toplam değer itibarıyla sıralaması biraz farklıdır. Değer itibarıyla en fazla gelir elde edilen ürün 53.250 kuruşla buğdaydır. İkincisi 25.000 kuruşla palamud, üçüncüsü 18.800 kuruşla arpadır. Diğerleri sırasıyla 5.800 kuruşla nohud, 3.689 kuruşla üzüm, 3.100 kuruşla tütün, 1.300 kuruşla darı ve 1.260 kuruşla burçaktır (Tablo VIII).

Köyde ikisi hariç (12 ve 23. haneler) bütün hane sahipleri tarafından buğday ve arpa üretilmektedir. İkinci sırada 33 hanenin ürettiği üzüm, üçüncü sırada 25 hanenin ürettiği palamud yer almaktadır. Dördüncü sırada 11 hane ile burçak ve tütün ve son sırada 5 hane ile darı bulunmaktadır (Tablo VIII).

Tablo VIII: Emre Sultan köyünde tarımsal ürünlerin toplam üretim miktarı ve değeri

Ürünler	Hınta/ buğday	Şair/ arpa	Nohud	Darı	Burçak	Duhan/ tütün	Üzüm	Palamud
Ölçü birimleri	ölçek	ölçek	ölçek	ölçek	ölçek	kıyye	kıyye	kantar

Aşar miktarı	532,5	376	58	13	18	62	1054	100
x10= toplam üretim miktarı	5325	3760	580	130	180	620	10540	1000
Kilo-gram olarak toplam üretim miktarı	5325x25,66= 136639,5	3760x25,66= 96481,6	580x25,66= 14882,8	130x25,66= 3335,8	180x25,66= 4618,8	620x25,66= 795,46	10540x25,66= 13522,82	1000x25,66= 56452
Toplam üretim değeri (kuruş)	5325x10= 53250	3760x5= 18800	580x10= 5800	130x10= 1300	180x7= 1260	620x5= 3100	10540x0,35= 3689	1000x25= =25000

1 ölçek=1 kile=25,66 kilogram; 1 kıyye=1,283 kilogram; 1 kantar=44 kıyye=56,452 kilogram

Köyün Hayvan Varlığı

Emre Sultan köyünün 1845 yılındaki toplam hayvan varlığı 476'dır. Bunun 194'ü büyükbaş hayvan, 214'ü küçükbaş hayvan ve 68'i yük veya binek hayvanıdır. Ayrıca köyde 16 tane de arı kovanı bulunmaktadır (Tablo IX'dan hesaplanmıştır). Bu hayvanlar kendi içinde 12 çeşit olarak kaydedilmiştir ve bunlardan sadece 5 tanesi gelir getirmektedir: Sağman (sağmal) inek, sağman koyun, yoz koyun, erkek koyun ve sağman keçi. Ayrıca arı kovanından da gelir elde edilmektedir (Tablo X). Sağman inek başına yıllık gelir 50 kuruş, sağman koyun başına yıllık gelir 12 kuruş, yoz ve erkek koyun başına yıllık gelir 4 kuruş, sağman keçi başına yıllık gelir 9 kuruş ve arı kovanı başına yıllık gelir ise 8 kuruştur. Hayvanlardan elde edilen bu gelirler, 1844 ve 1845 yılları için aynıdır.

Büyükbaşlar arasında sayısı en fazla olan hayvan 83 baş ile öküzdür. Köyün 43 hanesinden sadece 6'sının öküzü yoktur. Öküz, iğdiş edilmiş erkek sığır olup, çift hayvanı olarak, yani tarla sürmede, ayrıca kağı çekme ve harman dövmeye kullanılmaktadır. Bu çerçevede köyde, bir kısmı ileride çift hayvanı olacak olan erkek dana sayısının 21 olduğunu belirtmek gerekir (nitekim kayıtlarda erkek danalar arasında, iğdiş edilmiş erkek dana anlamına gelen 2 baş tosun vardır). Köyün toplam ekili alanları dikkate alınarak, bir öküz başına düşen arazi miktarı ($1.710/83=$) 20,6 dönümdür. Bu miktar Saruhan sancağı Marmara kasabasında 31,58, Manisa'ya bağlı Saruhanlı'da 29, Manisa'ya bağlı Uncuboz'da 19 dönüm olarak hesaplanmıştır.⁵⁴ Büyükbaşlar arasında öküzden sonra en fazla sayıdaki

⁵⁴ Nejdet Bilgi, "Tanzimat Döneminin İlk Yıllarında Saruhan Sancağı Marmara Kasabası'nın Sosyal ve Ekonomik Durumu", *CIEPO XIV. Sempozyumu Bildirileri 18-22 Eylül 2000, Çeşme*, Yay. Haz. Tuncer Baykara, TTK, Ankara 2004, s. 85.

hayvan 62 baş ile sağman inektir. Köydeki 43 haneden 11'inde sağman inek yoktur. Ayrıca büyükbaşlar arasında gelir kaydı bulunan tek hayvan da sağman inektir ve bir ineğin yıllık geliri 50 kuruştur. Büyükbaşlar arasında 16 baş düğe -ki bir yaşını geçmiş dişi dana ve çoğu geleceğin sağman ineği- ve 12 baş dişi dana da bulunmaktadır.

Köydeki küçükbaş hayvan sayısı 214'tür ve sayısal olarak en büyük hayvan grubudur. Aynı zamanda hayvan grupları arasında tamamının gelir kaydı bulunan tek gruptur. Bilindiği gibi küçükbaş hayvanlardan, "resm-i ganem" veya köyün temettuat defterindeki ifadeyle, "adet-i ağnam rüsumu" alınmaktaydı. Bu grupta 165 baş ve en büyük sayı ile sağman koyun başta yer almaktadır. İkinci sırada 30 başla yoz koyun, üçüncü sırada 15 başla erkek koyun vardır. Dördüncü ve son sırada, sadece 4 başla sağman keçi bulunmaktadır. Sağman koyun yılda 12, yoz ve erkek koyun 4 kuruş ve sağman keçi 9 kuruş gelir getirmekteydi. Yıllık gelir miktarları farklı olsalar da koyunlardan alınan ağnam vergisi miktarı adet başına 0,5 kuruştur. Yine yıllık gelir miktarı koyunlardan farklı olsa da çok az sayıdaki keçilerden alınan ağnam vergisi de koyunlarla aynıdır.

Tablo IX: Köydeki hayvan varlığı

hane / numro	sağman inek	öküz	erkek dana	dişi dana	düğe	sağman koyun	yoz koyun	erkek koyun	sağman keçi	bargir	kısrak	merkebe	arı kovani
	re's	re's	re's	re's	re's	re's	re's	re's	re's	re's	re'es	re's	adet
1/1	2	2	2	-	-	10	-	-	-	1	-	1	-
2/2	1	2	-	1	-	15	-	5	-	1	-	1	-
3/3	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
4/4	2	2	-	1	-	-	-	-	-	1	-	1	-
5/5	-	2	-	-	-	50	-	10	-	1	-	1	-
6/6	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
7/7	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
8/8	2	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
9/9	1	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2	2
10/10	1	4	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
11/11	2	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
12/12	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13/13	2	2	-	-	-	5	-	-	-	1	-	3	-

Nejdet Bilgi

14/14	3	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
15/15	2	4	2	-	-	6	-	-	-	1	-	1	-
16/16	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
17/17	1	4	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-
18/18	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-
19/19	2	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-
20/20	-	3	-	-	-	38	-	-	-	-	-	2	-
21/21	1	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-
22/22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
23/23	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
24/24	2	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
25/25	2	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
26/26	1	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1	8
27/27	3	2	2	-	1	-	-	-	-	2	-	1	-
28/28	1	2	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
29/29	1	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
30/30	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
31/31	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
32/32	2	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
33/33	5	-	-	4	1	-	-	-	-	-	-	1	6
34/34	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
35/35	-	2	-	-	-	26	-	-	4	1	-	2	-
36/36	5	4	1	-	2	10	30	-	-	1	1	1	-
37/37	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
38/38	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
39/39	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
40/40	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-
41/41	3	2	*2	-	2	5	-	-	-	-	-	2	-
42/42	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
43/43	2	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-

toplam	62	83	21	12	16	165	30	15	4	17	1	50	16
--------	----	----	----	----	----	-----	----	----	---	----	---	----	----

*tosun

Köyün yük ve binek hayvanları grubunda 68 hayvan bulunmaktadır. Bu grupta en fazla sayıya 50 başla merkebler yani eşekler sahipti. İkinci sırada 17 baş ile bargir veya beygir şeklinde adlandırılan, yük hayvanı atlar yer almaktadır. Üçüncü ve son sırada, dişi at anlamında kullanılan 1 baş kısrak vardır. Köyde hane itibarıyla, 43 haneden 38'inde 50 merkebe bulunuyordu. Bu haliyle köydeki sadece 5 hanede merkebe yoktur.

Köyün hayvan varlığı arasında sayılabilecek bir unsur da arı kovanlarıdır. Köyün üç hanesinde toplam 16 arı kovanı bulunmaktadır. Arı kovanları da gelir getirmektedir. Kayıtlara göre bir arı kovanının yıllık geliri 8 kuruştur. Defterdeki vergi kayıtları arasında “öşr-i arı” adıyla vergi grupları arasında yer almaktadır. Bu kayıtlara göre arı kovanı başına alınan vergi miktarı 1 kuruştur.

Köyün Gelir Türleri ve Miktarı

Emre Sultan köyünün gelir türlerini üç grupta toplayabiliriz: Tarım, hayvancılık ve ticaret. Defterde köyün gelirlerine ilişkin iki ayrı yıla ve bu iki yılın ortalamasına ait olmak üzere üç ayrı gelir bilgisi bulunmaktadır: 1844 ve 1845 yılları ile ikisinin ortalaması. 1844 yılı gelirlerinin vergileri düşülmüş safi gelir olduğunu söyleyebiliriz. Nitekim köyün defterinde tarımsal ürünlerden, küçükbaş hayvanlardan ve arılardan alınan vergi miktarları ile gelir miktarları arasındaki ilişki incelendiğinde, bu durum anlaşılmaktadır.

Köyün 1844 yılı vergiye tabi ve tabi olmayan toplam safi gelir miktarı 103.357 kuruştur. Bu toplam gelirin 93.133 kuruşluk kısmı, köyün toplam tarımsal gelir miktarıdır. Bu da köyün toplam safi gelirinin %90,1'lik kısmına tekabül etmektedir. Köyün hayvancılık gelirlerinin toplamı ise 5.424 kuruştur ve köyün safi toplam gelirinin %5,24'üne karşılık gelmektedir. Köydeki üçüncü gelir grubunu ticaret oluşturmaktadır. Bu grubun vergiye tabi olmadığı anlaşılan toplam gelir miktarı ise 4.800 kuruştur ve bu da toplam gelirin %4,64'üne tekabül etmektedir. Kayıtlarda “*ticaretten*” şeklinde belirtilen bu gelir grubunun içeriği hakkında bilgi yoktur. Bu oranlar, köyün ekonomisinin çok büyük ölçüde tarımsal üretim gelirlerine dayandığını, hayvancılık ve ticaretin sadece %10'luk bir paya sahip olduğunu göstermektedir.

Köyün 1844 yılında hane başına düşen ortalama yıllık geliri, 2.403,65 kuruştur. Köyde yıllık en düşük gelir sahibi hanenin geliri 195 kuruştur. En yükseği ise 4.522 kuruştur (Tablo X).

Tablo X: 1844 yılında Emre Sultan köyünün gelirleri

hane/ numro	mezru/ ekili tarla	Müstecir/ kiracı olduğu tarla	bağ	bostan	palamud korusu	Kiraya verdiği tarla	sağman inek	sağman koyun	yoç koyun	erkek koyun	sağman keçi	arı kovanı	ticaret den	1844 yılı geliri
	krş	krş	krş	krş	krş	krş	krş	krş	krş	krş	krş	krş	krş	krş
1/1	945	-	72	45	-	-	100	120	-	-	-	-	-	1282
2/2	2700	-	45	45	450	160	50	180	-	20	-	-	-	3650
3/3	585	-	45	-	450	60	50	-	-	-	-	-	-	1190
4/4	1503	-	-	90	450	-	100	-	-	-	-	-	-	2143
5/5	1440	-	-	-	675	-	-	600	-	40	-	-	600	3355
6/6	2025	-	162	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2187
7/7	1863	-	162	-	-	-	100	-	-	-	-	-	-	2125
8/8	459	-	63	45	-	-	100	-	-	-	-	-	-	667
9/9	1188	-	108	-	-	-	50	-	-	-	-	16	-	1362
10/10	2880	-	162	90	450	-	50	-	-	-	-	-	-	3632
11/11	2763	-	225	-	675	-	100	-	-	-	-	-	-	3763
12/12	-	-	45	-	-	100	50	-	-	-	-	-	-	195
13/13	2475	-	-	-	675	-	100	60	-	-	-	-	-	3310
14/14	2475	-	163	-	-	-	150	-	-	-	-	-	-	2788
15/15	2862	-	-	-	900	-	100	72	-	-	-	-	-	3934
16/16	1980	-	45	-	675	-	100	-	-	-	-	-	-	2800
17/17	3240	-	162	90	-	-	50	-	-	-	-	-	400	3942
18/18	-	1350	108	-	-	-	-	-	-	-	-	-	400	1858
19/19	2475	-	126	-	450	-	100	-	-	-	-	-	400	3551
20/20	2429	-	45	-	-	-	-	456	-	-	-	-	400	3330
21/21	2160	-	63	90	-	-	50	-	-	-	-	-	400	2763

Emre Sultan Köyü'nün Yunus Emre ile İlişkilendirilmesi Meselesi ve 19. Yüzyılın Ortalarındaki Sosyal ve Ekonomik Yapısı

22/22	405	-	63	-	450	-	-	-	-	-	-	-	400	1318
23/23	-	-	-	-	-	40	-	-	-	-	-	-	400	440
24/24	1980	-	63	90	675	-	100	-	-	-	-	-	-	2908
25/25	2025	162	-	90	450	-	100	-	-	-	-	-	-	2827
26/26	2250	-	63	90	-	-	50	-	-	-	-	64	-	2517
27/27	2844	-	126	90	900	-	150	-	-	-	-	-	-	4110
28/28	765	-	45	-	225	-	50	-	-	-	-	-	-	1085
29/29	657	-	117	-	450	-	50	-	-	-	-	-	-	1274
30/30	1755	-	126	90	450	-	100	-	-	-	-	-	-	2521
31/31	1665	-	108	135	-	-	50	-	-	-	-	-	-	1958
32/32	1107	-	162	-	450	-	100	-	-	-	-	-	-	1819
33/33	2205	-	-	90	675	-	250	-	-	-	-	48	1000	4268
34/34	1800	-	108	90	-	-	100	-	-	-	-	-	-	2098
35/35	2565	-	-	-	900	-	-	312	-	-	36	-	-	3813
36/36	3195	-	162	-	675	-	250	120	120	-	-	-	-	4522
37/37	1530	-	126	-	450	-	100	-	-	-	-	-	-	2206
38/38	855	-	-	-	450	-	-	-	-	-	-	-	-	1305
39/39	495	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	495
40/40	630	-	45	90	-	-	-	-	-	-	-	-	400	1165
41/41	3195	-	126	-	-	100	150	60	-	-	-	-	-	3631
42/42	720	-	-	-	450	-	-	-	-	-	-	-	-	1170
43/43	1530	-	-	-	450	-	100	-	-	-	-	-	-	2080
toplml	72620	1512	3241	1350	13950	460	3100	1980	120	60	36	128	4800	103357

Köyün gelirleri ile ilgili ikinci bilgi 1845 yılına aittir. Köyün 1845 yılı toplam gelir miktarı 89.832 kuruştur (krş). Bu toplam gelirin 79.608 kuruşu tarımsal gelirlerdir ve %88,61 oranına tekabül etmektedir. Köyün hayvancılık ve ticaret gelirleri 1844 yılındaki ile aynıdır. Yani 5.424 kuruştur ve köyün safi toplam gelirinin %6'sına karşılık gelmektedir. Köyün ticaret geliri 4.800 kuruştur ve bu da toplam gelirin %5,34'üne karşılık gelmektedir. Anlaşılabacağı gibi köyün 1845 yılında tarımsal gelirlerinde 13.525 kuruşluk bir azalma söz konusudur. Hayvancılık ve ticarete miktarlar aynı kalmakla beraber, oranlar 1844'ten biraz daha fazladır. 1845'in tarımsal gelirlerinin vergileri hakkında kayıtlarda bir bilgi veya atıf

bulunmamaktadır. Dolayısıyla 1845 yılı gelirlerinin en azından bir kısmının vergisi düşülmemiş gelir olduğu söylenebilir.

Köyün 1845 yılında hane başı ortalama geliri 2.089,11 kuruştur. Aynı yıl en düşük hane geliri 195, en yüksek hane geliri 4.053 kuruştur.

Tablo XI: 1845 yılında Emre Sultan köyünün gelirleri

hane/ numro	mezru' ekli tarla	Müstecir/ kiracı olduğu tarla	bağ	bostan	palamud korusu	kiraya verdiği tarla	sağman inek	sağman koyun	yoz koyun	erkek koyun	sağman keçi	arı kovani	ticaretten	1845 yılı geliri
	krş	krş	krş	krş	krş	krş	krş	krş	krş	krş	krş	krş	krş	krş
1/1	680	-	60	40	-	-	100	120	-	-	-	-	-	1000
2/2	2300	-	35	40	450	160	50	180	-	20	-	-	-	3235
3/3	345	-	40	-	450	60	50	-	-	-	-	-	-	945
4/4	1200	-	-	80	450	-	100	-	-	-	-	-	-	1830
5/5	890	-	-	-	675	-	-	600	-	40	-	-	600	2805
6/6	1720	-	140	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1860
7/7	1280	-	140	-	-	-	100	-	-	-	-	-	-	1520
8/8	225	-	60	45	-	-	100	-	-	-	-	-	-	430
9/9	1020	-	100	-	-	-	50	-	-	-	-	16	-	1186
10/10	2690	-	140	80	450	-	50	-	-	-	-	-	-	3410
11/11	2682	-	210	-	675	-	100	-	-	-	-	-	-	3667
12/12	-	-	45	-	-	100	50	-	-	-	-	-	-	195
13/13	2125	-	-	-	675	-	100	60	-	-	-	-	-	2960
14/14	2125	-	140	-	-	-	150	-	-	-	-	-	-	2415
15/15	2440	-	-	-	900	-	100	72	-	-	-	-	-	3512
16/16	1740	-	45	-	675	-	100	-	-	-	-	-	-	2560
17/17	2870	-	140	60	-	-	50	-	-	-	-	-	400	3520
18/18	1250	1350	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	400	3100
19/19	2125	-	120	-	450	-	100	-	-	-	-	-	400	3195

Emre Sultan Köyü'nün Yunus Emre ile İlişkilendirilmesi Meselesi ve 19. Yüzyılın Ortalarındaki Sosyal ve Ekonomik Yapısı

20/20	2920	-	45	-	-	-	-	456	-	-	-	-	400	3821
21/21	2000	-	42	80	-	-	50	-	-	-	-	-	400	2572
22/22	220	-	50	-	450	-	-	-	-	-	-	-	400	1120
23/23	-	-	-	-	-	40	-	-	-	-	-	-	400	440
24/24	1270	-	60	80	675	-	100	-	-	-	-	-	-	2185
25/25	1720	162	140	50	450	-	100	-	-	-	-	-	-	2622
26/26	1800	-	60	-	-	-	50	-	-	-	-	64	-	1974
27/27	1920	-	110	80	900	-	150	-	-	-	-	-	-	3160
28/28	600	-	40	-	225	-	50	-	-	-	-	-	-	915
29/29	400	-	100	-	450	-	50	-	-	-	-	-	-	1000
30/30	1520	-	80	80	450	-	100	-	-	-	-	-	-	2230
31/31	1200	-	82	120	-	-	50	-	-	-	-	-	-	1452
32/32	800	-	140	-	450	-	100	-	-	-	-	-	-	1490
33/33	2000	-	-	80	675	-	250	-	-	-	-	48	1000	4053
34/34	1500	-	80	-	-	-	100	-	-	-	-	-	-	1680
35/35	2200	-	-	-	900	-	-	312	-	-	36	-	-	3448
36/36	2020	-	120	-	675	-	250	120	120	-	-	-	-	3305
37/37	1100	-	110	-	450	-	100	-	-	-	-	-	-	1760
38/38	400	-	-	-	450	-	-	-	-	-	-	-	-	850
39/39	225	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	225
40/40	400	-	45	80	-	-	-	-	-	-	-	-	400	925
41/41	2010	-	120	-	-	100	150	60	-	-	-	-	-	2440
42/42	600	-	-	-	450	-	-	-	-	-	-	-	-	1050
43/43	1220	-	-	-	450	-	100	-	-	-	-	-	-	1770
toplm	59752	1512	2939	995	13950	460	3100	1980	120	60	36	128	4800	89832

Köye ait temettuat defterinde, bu iki yılın (1844-1845) gelirlerinin ortalamasına ilişkin bilgi de bulunmaktadır. Temettuat defterlerinde her hanenin bu iki yıla ait gelirleri ayrı ayrı belirtildikten sonra, hayvanlardan, ticaretten veya kiradan elde edilen gelirler, her iki yıl için geçerli olacak şekilde verilmektedir. Hane ile ilgili gelirler belirtildikten sonra, her iki yıl için ayrı ayrı verilen gelirlerin iki yıla ait toplamının yarısı alınarak, her yıl için geçerli olacak gelirlerle toplanmaktadır.

Böylece hanenin iki yıllık gelirinin ortalaması alınmakta ve genelde “*mecmuundan bir senede tahminen temettüatî*” denilerek, bu ortalama gelir yazılmaktadır. Hanelere ait bu ortalama gelirler toplanarak, köyün ortalama toplam geliri defterdeki kayıtların en sonuna yazılmaktadır.

Emre Sultan köyüne ait toplam gelir bilgisi, “*ber-muceb-i defter yekân temettüatî*” başlığı altında 96.757 kuruş olarak verilmektedir. Yalnız bu sayıya köydeki tekkenin 690 kuruşluk geliri de dahildir. Yukarıdaki 1844 ve 1845 yıllarına ait tablolarda sadece hanelerin gelirleri yer aldığı için, tekke gelirleri dahil edilmemiştir. Tekke geliri çıkarıldığında geriye 96.063 kuruş kalmaktadır. Tablolardaki iki yılın gelirlerinin ortalaması ise 96.594,5 kuruş çıkmaktadır. Aradaki yaklaşık 500 kuruşluk farkın, defterdeki yazım ve hesaplama hatalarından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

Köyden Alınan Vergiler

Emre Sultan köyüne ait temettüat defterindeki vergi kayıtları, diğer temettüat defterlerinde olduğu gibi 1844 yılına aittir. Vergiler temelde iki ana gruba ayrılmaktadır. İlki *virgü-yi mahsusa* veya defterde ifade edildiği şekliyle, “*sene-i sabıkada bir senede virgüsîl*”dür. Bu verginin alınmasında hangi ölçünün kullanıldığı belirsizdir. Ancak önceki yıllarda toplanan örfi vergilerin yerine, Tanzimat döneminde alınan vergi olarak tanımlanmaktadır.⁵⁵ İkinci grubu ise tarımsal üretim ve hayvancılık üzerinden alınan “*a’sar ve rüsumal*” oluşturmaktadır. Kayıtlarda her hanenin bu vergi miktarları ayrı ayrı kaydedilmiştir.

⁵⁵ Tanzimat döneminde örfi vergilerin yerine ikame edilen virgü-yi mahsusa, sancak ölçeğinde belirlenmekte ve önce kazalar arasında, ardından kasaba ve köyler arasında, nihayetinde vergi mükellefleri arasında mali ödeme güçlerine göre paylaştırılmakta idi. Bu verginin toplam miktarının tespitinde, kaldırılan örfi vergilerin toplamı esas alınmıştır. Bu verginin tahsilinde adil bir dağılım sağlamak için de temettü sayılarına girilmiştir. Tevfik Güran, *Tanzimat Döneminde Osmanlı Maliyesi: Bütçeler ve Hazine Hesapları (1841-1861)*, Ankara 1989, s. 13-14; Said Öztürk, *Tanzimat Döneminde Bir Anadolu Şehri Bilecik (Sosyo-Ekonomik Yapı)*, İstanbul 1996, s.174-175.

Tablo XII: Emre Sultan köyü 1260/1844 yılı vergileri⁵⁶

hane/ numro	sene-i sabıkada bir senede virgüsü	a'şar ve rüsumat olarak sene-i sabıkada bir senede virmiş olduğu											yıllık toplam vergi	
		hınta/ buğday	şar/arpa	nohud	darı	burçak	duhan/ tütün	üzüm	palamud	bedel-i öşr-i bostan	âdet-i ağnam rüsümü	öşr-i kovan/arı		toplam a'şar ve rüsümü
	krş	krş	krş	krş	krş	krş	krş	krş	krş	krş	krş	krş	krş	krş
1/1	25	35	50	10	-	-	10	8	-	5	5	-	123	148
2/2	550	200	75	-	25	-	-	5	50	5	10	-	370	920
3/3	270	50	15	-	-	-	-	5	50	4	-	-	124	394
4/4	200	150	10	-	-	7	-	-	50	10	-	-	227	427
5/5	540	100	25	10	25	-	-	-	75	-	30	-	265	805
6/6	275	150	50	-	-	-	25	18	-	-	-	-	243	518
7/7	275	150	50	-	-	7	-	18	-	-	-	-	225	500
8/8	50	30	15	-	-	16	-	7	-	5	-	-	73	123
9/9	250	100	25	-	-	7	-	12	-	-	-	2	146	396
10/10	475	200	100	20	-	-	-	18	50	10	-	-	398	873
11/11	425	200	100	-	-	7	-	25	75	-	-	-	407	832
12/12	50	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	5	55
13/13	375	200	50	25	-	-	-	7	75	10	2,5	-	369,5	744,5
14/14	375	200	50	-	-	25	-	18	-	-	-	-	293	668
15/15	540	200	50	50	-	18	-	-	100	-	3	-	421	961
16/16	350	150	50	-	20	-	-	5	75	-	-	-	300	650
17/17	475	200	110	30	-	-	20	18	-	10	-	-	388	863
18/18	225	100	50	-	-	-	-	12	-	-	-	-	162	387
19/19	450	200	50	-	-	25	-	14	50	-	-	-	339	789
20/20	550	200	120	40	-	16	-	5	-	-	19	-	400	950

⁵⁶ BOA, *ML.VRD.TMT.d.*, 1484, s. 22-31. Temettüat defterlerinde hane/numara bilgisi her zaman aynı olmamaktadır. Hane numarası bilgisinden sonra verilen "numro" bilgisi, aynı hanedeki -eğer varsa- birden fazla vergi yükümlülerini ifade etmektedir. Emre Sultan köyündeki hanelerde birden fazla vergi yükümlüsü bulunmadığından hane/numro bilgisi aynıdır. Örnek olarak bkz. Bilgi, "Temettüat Defterlerine İlişkin", s. 885-889.

21/21	360	150	50	-	-	40	-	7	-	10	-	-	257	617
22/22	125	30	15	-	-	-	-	7	50	-	-	-	102	227
23/23	50	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	3	53
24/24	350	150	50	20	-	-	-	7	75	10	-	-	312	662
25/25	375	150	50	25	-	-	-	18	50	10	-	-	303	678
26/26	325	150	50	-	-	-	50	7	-	10	-	8	275	600
27/27	540	200	60	20	20	16	-	14	100	10	-	-	440	980
28/28	100	50	15	20	-	-	-	5	25	-	-	-	115	215
29/29	125	50	15	-	-	8	-	13	50	-	-	-	136	261
30/30	375	150	25	20	-	-	-	14	50	10	-	-	269	644
31/31	275	150	15	20	-	-	-	12	-	15	-	-	212	487
32/32	200	100	15	-	-	8	-	18	50	-	-	-	191	391
33/33	475	150	50	20	-	-	25	-	75	10	-	6	336	811
34/34	350	100	50	30	-	-	20	12	-	10	-	-	222	572
35/35	500	200	15	20	-	-	50	-	100	-	15	-	400	900
36/36	555	200	75	20	-	-	60	18	100	-	20	-	493	1048
37/37	200	100	50	20	-	-	-	14	50	-	-	-	234	434
38/38	100	40	15	20	-	-	20	-	50	-	-	-	145	245
39/39	57	30	10	-	-	-	15	-	-	-	-	-	55	112
40/40	170	40	10	20	-	-	-	5	-	10	-	-	85	255
41/41	440	200	125	30	-	-	-	14	-	-	2,5	-	371,5	811,5
42/42	150	20	20	25	-	-	15	-	50	-	-	-	130	280
43/43	215	100	50	20	-	-	-	-	50	-	-	-	220	435
toplml	13137	5325	1875	535	90	200	310	388	1575	164	107	16	10585	23722

Köyden 1844 yılında alınan toplam vergi miktarı 23.722 kuruştur. Bunun 13.137 kuruşu “virgü-yi mahsusâ”, %44,62’sini de “*a’şar ve rüsumat*” vergileri oluşturmaktadır. Köyün 1844 yılı toplam geliri 103.357 kuruştur ve bu aşar ve rüsumatı düşülmüş miktardır. Dolayısıyla bu miktara 10.585 kuruşluk aşar ve rüsumat vergisi eklendiğinde, köyün vergisi düşülmemiş toplam geliri olan 113.942 kuruşa ulaşmış olmaktadır. Toplam gelirden alınan vergi 23.722 kuruş olduğuna göre, köyün 1844 yılı toplam gelirinin %20,81’inin vergilere gittiği söylenebilir.

Aşar vergisinin oranı kayıtlarda istisnasız 1/10 oranındadır. Hayvanlardan alınan vergi oranları ise aynıdır. Zaten sadece küçükbaşlar vergiye tabidir ve koyun ve keçi başına 0,5 kuruş ağnam resmi alınmaktadır. Oysa bu küçükbaş hayvanların gelirleri birbirinden farklıdır. Arı kovanları ise kovan başına 1 kuruş arı öşrüne tabidir.

Köydeki Emre Sultan Zaviyesi/Tekkesi

Uluçay, köydeki zaviye hakkında 1943 yılında şunları yazıyor: “Eskiden, ziyaretçilerin işesi için, Emre köyünde bir zaviye ile oda varmış. Orada her gün kazanç kaynatılır; ziyaretçiler ağırlanır. Bu vazifeyi, Tekkenişin ailesi, müteveli olduklarından dolayı yaparlarmış. Gene o ailenin anlatışına göre, o köye sipahiler gelip köylülerden vergi alamazmış. Bu da Emre Sultan Vakfı'nın, tekaliften muaf olduğunu göstermektedir.”⁵⁷ Bu tarihten yaklaşık yüz yıl önceki, temettüat kayıtlarında, Emre Sultan Zaviyesi hakkında bazı bilgiler bulunmaktadır. Ancak bu kayıtlar maliyeye ilgili gelir kayıtlarıdır. Zaviyenin Yunus Emre veya Tapduk Emre ile ilgisine dair bilgi içermemektedir.

Temettüat kayıtlarında vergi mükellefi olarak yer alan iki hane sahibi, tekke ile ilişkilidir. Bunlardan biri 27 numarada kayıtlı Tekyenişin Ali, diğeri 41 numarada kayıtlı Tekyenişin oğlu Süleyman'dır. Defterin sonunda, hanelerden bağımsız olarak tekkenin yıllık geliri ve masraf miktarı şu başlık altında veriliyor: “Tekyenişin oğlu Ali ve Süleyman müşterek ba-berat-ı şerif mutasarrıf oldukları zaviye olan meşruta olduğu ve sene-i merkume hasılat ve masarifatı mikdarı.”

Tablo XIII: Emre Sultan Zaviyesi 1844 yılı hasılatı

Ürün	Hınta/ buğday	Şair/ arpa	Burçak	Nohud	Darı	Üzüm	Bostan
Ölçü	Ölçek	Ölçek	Ölçek	Ölçek	Ölçek	Kıyye	Dönüm
Miktar	120	120	20	8	40	200	20
Kuruş	1200	600	120	80	120	70	100

Zaviyenin hasılatının, zaviyeye ait araziden elde edildiği tahmin edilmektedir. Tablo XIII'te verilen hasılat dökümünün altında, toplam hasılatın 2.290 kuruş olduğu belirtilmektedir. Bu hasılattan, “Tekye için vukuubulan masarifatı” açıklamasıyla 1.600 kuruş düşülmektedir. Geriye kalan 690 kuruşun yanına ise, “müşterek hisseleri” açıklaması yapılmıştır. Bundan da geriye kalan 690 kuruşluk miktarın Ali ve Süleyman'ın ortak hisseleri olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim,

⁵⁷ Uluçay, *Yunus'un Mezarı*, s. 15.

Tekke'ye ait bu dökümün üst kısmına şu açıklama konulmuştur: “Zaviye-i mezbur karye-i mezburda Emre Sultan Tekyesi Evkafı'ndan olduğu zeylinde mukayyid husule gelen mahsulata senevi mutasarrıfları tarafına raci olduğu.”

Tekkeye bu tarihlerde tasarruf eden Ali ve Süleyman'ın, 1842 tarihli nüfus defterinde de kayıtları bulunmaktadır. Buna göre, defterde 26 numaralı hanede kayıtlı olan Tekyenişin Ali 40 yaşındadır ve Ahmed'in oğludur. Mehmed Ali ve Hüseyin adında iki oğlu vardır. Tekyenişin Süleyman da aynı haneye kayıtlıdır ve 15 yaşındadır. Baba adı ise Mehmed'dir.⁵⁸ 1835 tarihli nüfus defterindeki kayıtlarda Mehmed oğlu Süleyman 3 yaşındadır. Ahmed oğlu Ali ise 20 yaşındadır.⁵⁹ Yedi yıl sonraki nüfus defterinde Ali'nin yaşı 40, Süleyman'ın yaşı 15 olarak kaydedilmiştir. Bu da defterdeki yaş kayıtlarında bazı çelişkiler bulunduğunu göstermektedir. Aynı zamanda ailenin zaviye ile ilişkisine de işaret etmektedir. Uluçay'dan nakledilen bilgiler de bu ailenin torunlarının, köyde varlıklarını sürdürdüklerini göstermektedir.

Sonuç

Arşiv kayıtları izlendiğinde Emre Sultan köyünün 16. yüzyılın başlarından itibaren Ömer Emre, Emre Sultan ve Emre adlarıyla kaydedildiği görülmektedir. Fakat kayıtların hiçbirinde, Yunus Emre veya Tapduk Emre'ye izafe edilebilecek bilgi bulunmamaktadır. Literatürde köyün ve türbenin Yunus Emre ile ilişkilendirilmesi 1907 yılında Mehmed Tahir'in kitabıyla başlamaktadır. Halk arasında bu ilişkilendirmenin hangi tarihte başladığı bilinmemektedir.

Burada incelenen köye ait temettüat defteri 1845 tarihlidir. Diğer arşiv kayıtları gibi defterde de Yunus Emre'ye atıf yapılmamaktadır. Fakat köyde bulunan Emre Sultan Tekkesi'nin gelirleri ve giderleri hakkında bilgi bulunmaktadır. 1834-1842 yıllarına ait nüfus defterleri ve temettüat defterinde, tekke ile ilişkili olan kişilerin kimler olduğu belirtilmektedir.

Köyün bu tarihlerdeki yaklaşık toplam nüfusunun, 1834 yılında 248, 1845 yılında 215 civarında olduğu anlaşılmaktadır. Bu yıllar arasında köy nüfusunda artış yerine azalma olmasının en büyük nedeni, 1836-1837 yıllarındaki veba salgını olarak düşünülmüştür. Temettüat defterine göre, köyde 43 hane ve dolayısıyla vergi yükümlüsü bulunmaktadır. Hane reisleri arasında en sık rastlanan isimler 7'şer adetle Mustafa, İsmail ve Ali'dir. 43 vergi yükümlüsünün 33 tanesinin mesleği erbab-ı ziraat olarak kaydedilmiştir.

Köyün tarım alanları toplam 3.169 dönümdür ve bunun %54'ü ekili arazidir. Hane itibarıyla ortalama arazi büyüklüğü 73 dönümdür ve dönüm başına vergisi düşülmüş ortalama gelir 38,71 kuruştur. Köyde elde edilen tarımsal ürünler, değer itibarıyla çoktan aza doğru şöyledir: Buğday, palamut, arpa, nohut, üzüm, tütün,

⁵⁸ NFS.d., 2818/32-33.

⁵⁹ NFS.d., 2816/70.

darı ve burçak. Köydeki toplam hayvan sayısı 476'dır. Bunların 214'ü küçükbaş, 194'ü büyükbaş ve 68'i yük veya binek hayvanlarıdır. Ayrıca 16 tane de arı kovanı bulunmaktadır.

1844 yılında köyün toplam yıllık safi geliri 103.357 kuruştur. Aynı yıl köyden toplanan vergi miktarı ise 23.722 kuruştur ve bunun %55'i "virgü-yi mabsusa"dan, %45'i "aşar ve rüsumat"tan elde edilmiştir. Köydeki tekkenin hesabı da ayrıca tutulmuştur. Buna göre tekkenin 1844 yılı toplam hasılatı 2.290 kuruş iken, bunun 1.600 kuruşunun masraflara gittiği belirtilmektedir. Bu haliyle Emre Sultan köyü ekonomisinin, büyük ölçüde tarımsal faaliyetlere, az bir kısmının hayvancılığa dayanan bir yapıya sahip olduğu söylenebilir.

Kaynaklar

Arşiv Belgeleri

- Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), *Ali Emiri Mahmud I (AE.SMHD.I)*, 25/1534.
BOA, *Ali Emiri Mustafa IV (AE. SMST.IV.)*, 22/1535.
BOA, *Evkaf Defterleri (EV.d.)*, 23803/2, 5.
BOA, *Maliye Nezareti Temettuat Defterleri (ML.VRD.TMT.d.)*, No: 1484.
BOA, *Maliyeden Müddever Defterler (MAD.d.)*, No: 3110.
BOA, *Nüfus Defterleri (NFS.d.)*, No: 2816; 2817; 2818.
BOA, *Tapu Tabir Defteri (TT.d.)*, No: 398.

Yayınlar

- Beyru, Rauf, *19. Yüzyılda İzmir'de Sağlık Sorunları ve Yaşam*, İBB, İzmir 2005.
Bilgi, Nejdet, "1842 Yılında Saruhan Sancağı'nın Nüfusu ve İdari Bölünüşü", *Manisa Araştırmaları*, 1, CBÜ, Manisa 2001, ss. 87-122.
———, "Temettuat Defterlerine İlişkin Bazı Görüşler ve Kayacık Sarı Paşa Mahallesi Örneği", *CIEPO Osmanlı Öncesi ve Osmanlı Araştırmaları Uluslararası Komitesi XVII. Sempozyumu Bildirileri*, Haz. Kenan İnan, Yücel Dursun, KTÜ, Trabzon 2011, ss. 875-900.
———, "Tanzimat Döneminin İlk Yıllarında Saruhan Sancağı Marmara Kasabası'nın Sosyal ve Ekonomik Durumu", *CIEPO XIV. Sempozyumu Bildirileri 18-22 Eylül 2000, Çeşme*, Yay. Haz. Tuncer Baykara, TTK, Ankara 2004, ss. 67-88.
———, "Tanzimat'ın Öncesi ve Sonrasında Saruhan Sancağı'nda Nüfus", *Prof. Dr. İsmail Aka Armağanı*, Beta, İzmir 1999, ss. 249-290.
———, "Temettuat Kayıtlarına Göre Manisa Uncuboz Köyü ve Tarihi Gelişmesi", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XIII (İzmir 1998), ss. 121-142.
Bursalı Mehmed Tahir, *Aydın Vilayetine Mensub Meşayih, Ulema, Şuara, Müverrihin ve Etibbanın Teracim-i Ahvali*, Keşişyan Matbaası, İzmir 1324 [1906-1907].
———, *Osmanlı Müellifleri*, Birinci Cild, Matbaa-i Âmire, İstanbul H. 1333 [1914-1915].

- Defter-i Evkaf-ı Liva-i Saruhan (Metin ve İnceleme)*, Haz. M. Akif Erdoğan-Ömer Bıyık, Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü, Ankara 2014.
- Erzi, Adnan Sadık, “Türkiye Kütüphanelerinden Notlar ve Vesikalar I.”, *Belleten*, XIV/53 (Ocak 1950), ss. 85-105.
- Gölpınarlı, Abdülbaki, *Yunus Emre Hayatı ve Bütün Şiirleri*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2006.
- Güran, Tefrik, *Tanzimat Döneminde Osmanlı Maliyesi: Bütçeler ve Hazine Hesapları (1841-1861)*, TTK, Ankara 1989.
- İbrahim] Cavid, *Aydın Vilayetine Mahsus Salname Sene-i Hicri 1308 Sene-i Mali 1307*, Cild-i Sani, Matbaa-i Vilayet, [İzmir].
- Kallek, Cengiz, “Kile”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (TDVİA)*, C. 25, İstanbul 2002, ss. 568-571.
- Köprülü, Fuad, *Türk Edebiyatı'nda İlk Mutasavvıflar*, İkinci Basım, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1966.
- Laflı, Ergün, “Kula Tabduk Emre Türbesi'nde Yer Alan Devşirme Öğeler”, *Geçmişten Günümüze Manisa Şehzade II. Mehmed ve Manisa Taribi – Kültürü – Ekonomisi*, Cilt III. Ed. İlker M. Çağlar vd, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Manisa 2018, ss. 1753-1775.
- Oğuz, Mehmet Öcal, “Yunus Emre, Yunus, Kul Yunus, Âşık Yunus, Yunus Emrem”, <http://teis.yeseni.edu.tr/madde-detay/yunus-emre-yunus-kul-yunus-askik> (Erişim 07.07.2021).
- _____, “Çok Mekânlı ve/veya Çok Mezarlı Anlatı Kahramanları: Yunus Emre”, *Millî Folklor*, 23/91 (2011), ss. 5-11.
- Öztürk, Said, *Tanzimat Döneminde Bir Anadolu Şehri Bilecik (Sosyo-Ekonomik Yapı)*, Kitabevi, İstanbul 1996.
- Salname Devlet-i Aliyye-i Osmaniye*, Otuz Dördüncü Sene, İstanbul 1296.
- Salname Sene 1273*, Defa 11.
- Salname Sene 1281*, Defa 19.
- Salname Sene 1292*, Defa 30.
- Salname-i Vilayet-i Aydın 1326 Sene-i Hicriyesine Mahsus*, Defa 25.
- Salname-i Vilayet-i Aydın Sene 1296*.
- Şahin, Haşim, “Tapduk Emre”, *TDVİA*, 40. Cilt, İstanbul 2011, ss. 12-13.
- T.C. Manisa Vilayeti Hakkında Tabii, Coğrafi, Taribi, İdari, İktisadi, İctimai Malumatı Cami Mecmuadır*, Vilayet Hususi İdaresi, İzmir 1932.
- Tatçı, Mustafa, “Yunus Emre”, *TDVİA*, 43. Cilt, İstanbul 2013, ss. 600-606.
- Türkiye Cumhuriyeti Dahiliye Vekaleti, *Son Teşkilat-ı Müllkiye'de Köylerimiz'in Adları*, Hilal Matbaası, İstanbul 1928.
- Uluçay, M. Çağatay, “Yunus Emre'nin Kabri Meselesi”, *Gediz*, 6/70 (1. Kanun 1943), s. 5-7.
- _____, “Yunus Emre'ye Dair”, *Gediz*, 6/ 68 (1. Teşrin 1943), s. 1.
- _____, *Sancaktan Saraya Seçme Yazılar*, Haz: M. Sabri Koz-Haşim Şahin, YKY, İstanbul 2012.
- _____, *Sarubanoğulları ve Eserlerine Dair Vesikalar (773 H. – 1220 H.)*, Manisa Halkevi, İstanbul 1940.
- _____, *Sarubanoğulları ve Eserlerine Dair Vesikalar*, II, Manisa Halkevi, İstanbul 1946.
- _____, *Yunus'un Mezarı*, Gediz Basımevi, Manisa 1943.

Emre Sultan Köyü'nün Yunus Emre ile İlişkilendirilmesi Meselesi ve 19. Yüzyılın Ortalarındaki Sosyal ve Ekonomik Yapısı

Yengin, Naci, *Yunus Emre'nin İzinde*, İhlamur, İstanbul 2021.

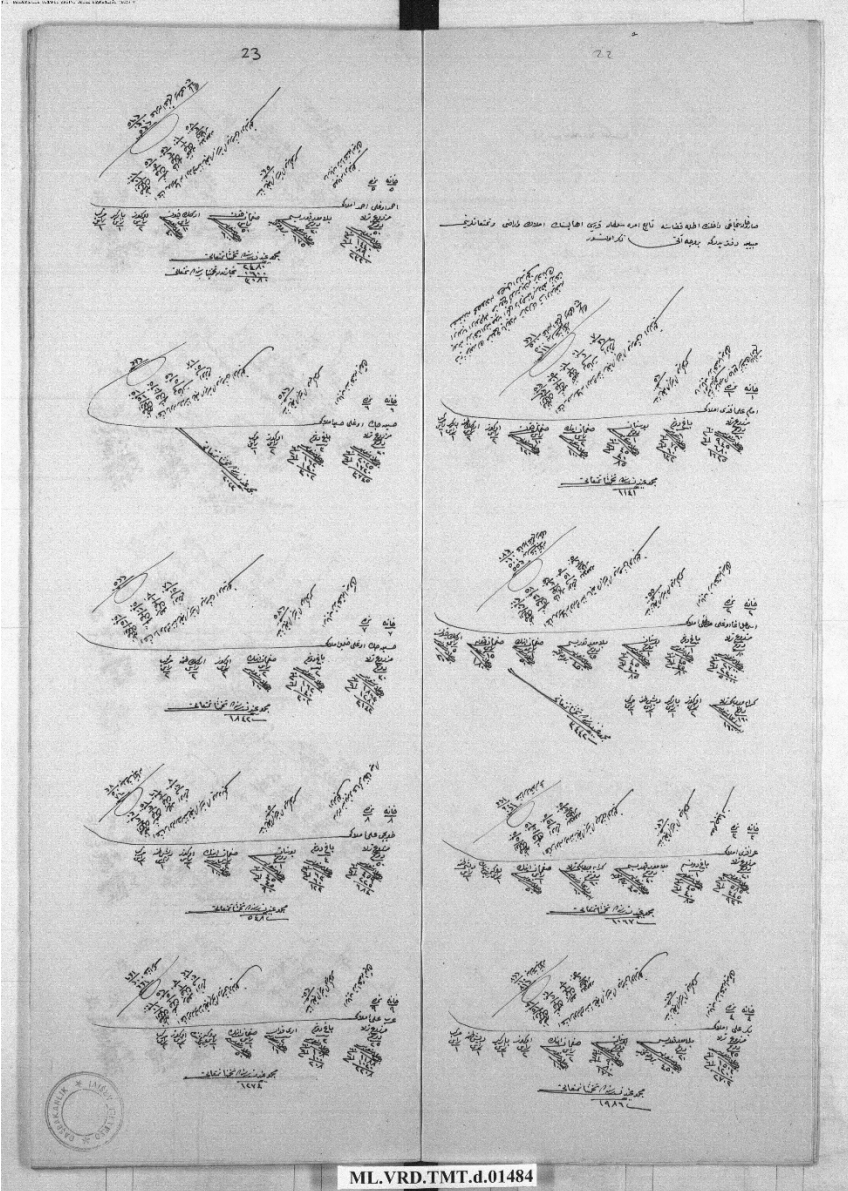
Yetim, Fahri, "Yunus Emre'nin Kabri ile İlgili Görüşler Üzerine", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6/1 (Haziran 2005), ss. 171-185.

İnternet

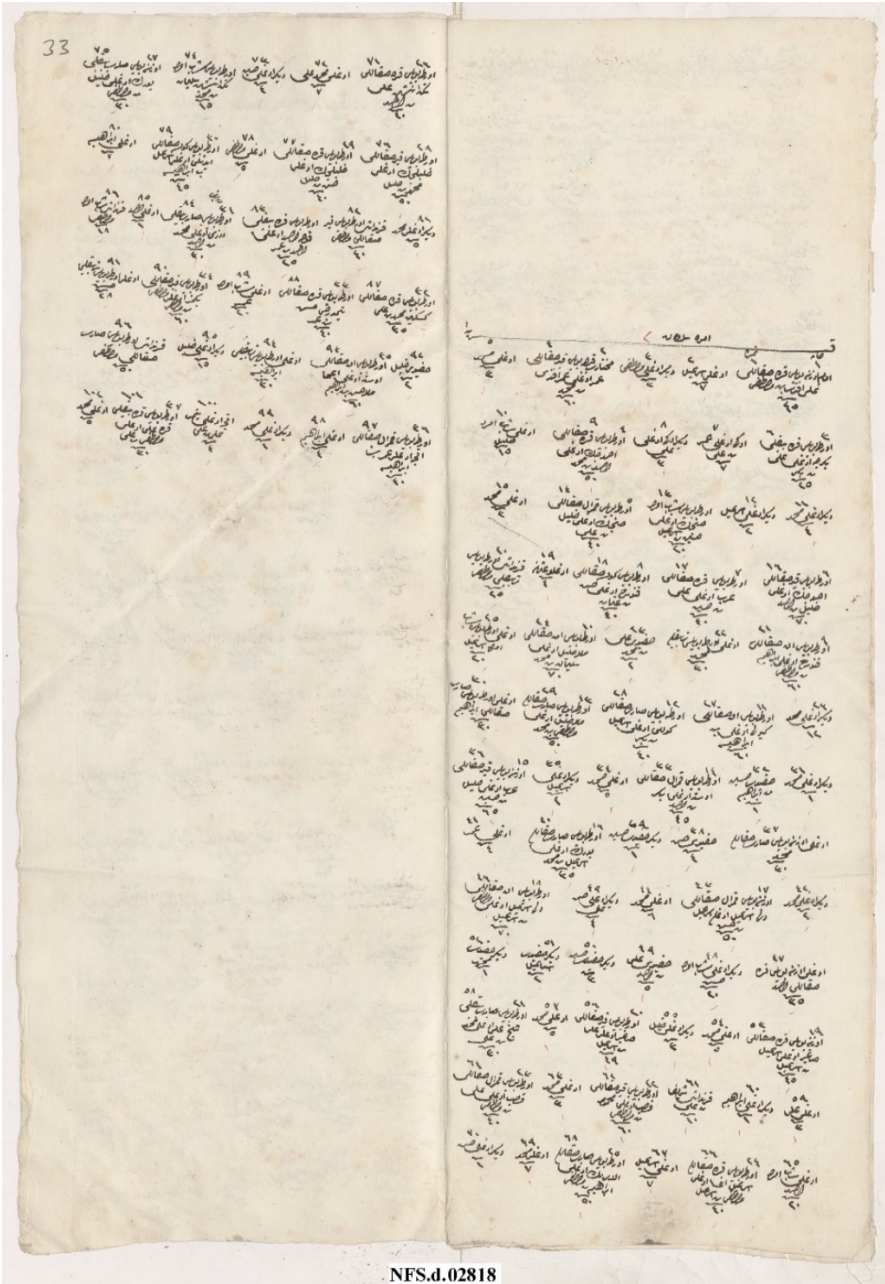
Google Earth Pro (09.04.2021)

Ekler

228

Ek-1: 1484 numaralı temettuat defterinin Emre Sultan köyüne ait kısmının ilk sayfası

NFS.d.02818

Ek-2: 2818 numaralı ve 1840 tarihine ait nüfus defterinin Emre Sultan kısmı

Summary

The previous name of Emre village, which is located within the borders of Kula district of Manisa today, was Emre Sultan. According to archival records, from the beginning of the 16th century to the middle of the 19th century, it was connected to the Adala district of Saruhan sanjak. In the last quarter of the 19th century and the first quarter of the 20th century, it was connected to the Adala township of the Salihli district. It is a village in the Kula district since the early 1930s. With this study, the social and economic situation of the village in the years 1844-1845 is tried to be revealed. The secondary objective of the study is to determine whether there is information about Yunus Emre in the archive records of the village.

The main source of the study is the temettuat book numbered 1484 in the Ottoman Archives. Population books and other archive records of the village were also used. According to the temettuat book, Emre Sultan village has 43 households and a population of approximately 215. According to the population book dated 1834, the approximate population of the village is 248. The population of the village decreased in ten years instead of increasing. The main reason for this must be the plague epidemic of 1836-1837. As a matter of fact, the fact that 44 of the 52 deaths among the male population in the village between 1834 and 1839 occurred in 1837 is an indication of this.

When the names of 43 household heads in the temettuat book are examined, it is seen that a total of 13 different names are used. The most used names are Mustafa, İsmail and Ali, with 7 each. There are about 20 family names in the village. In terms of occupations, it is seen that 33 out of 43 household heads are engaged in agriculture. There is one imam and one teacher in the village. This shows that there is a mosque and a primary school in the village. There is only one blacksmith as a tradesman. There are two shepherds, two farmhands and one soldier, student and servant in the village.

The total agricultural land of the village is 3,169 decares, of which just over half (54%) is cultivated land. In the second place is the bonito grove with a rate of 28%. In the third place are the leased fields with a rate of 14%. The average land size per household is 73 decares. In terms of value, wheat, bonito and barley are the most produced in the village. Other crops are chickpeas, grapes, tobacco, millet and vetch, respectively. Except for two households in the village, everyone produces more or less wheat and barley. The unit prices of the products are as follows: One ölçek of wheat, chickpea, millet was 10 kurus, one ölçek of barley was 5 kurus, one ölçek of vetch was 7 kurus, one kıyye of tobacco was 5 kurus, one kıyye of grapes was 0.35 kurus, one kantar of bonito was 25 kuruş. Ölçek (kile), kıyye (okka) and kantar units were used to determine the amount of products.

The total number of animals in the village is 476. Of these, 214 are sheep and goats, 194 are cattle, and 68 are pack or passenger animals. There are also 16 beehives in the village. Only 5 of the 12 animal species in the village

generate income: milk cows, milk sheep, rough sheep, male sheep and milk goats. Among the cattle, there is the most (83) ox. Ox is especially used for plowing. There is approximately 21 decares of cultivated land per ox in the village. 50 of the pack and riding animals are donkeys and only 5 households in the village do not have donkeys.

The average annual net income of the village, tax deducted in 1844, was 103,357 kuruş. 93,133 kuruş, or 90% of this, is agricultural income. The total livestock income of the village on the same date is 5,424 kuruş and corresponds to 5% of the village's net total income. The third income group of the village is trade. The total annual income from trade is 4,800 kuruş and corresponds to 4.5% of the total income of the village. The average annual net income of the village per household in 1844 was 2,403.65 kuruş.

The tax records in the temettüat book are mostly from 1844. The amount of tax collected from the village in 1844 was 23,722 kuruş. 13,137 kuruş of this consists of "virgü-yi mahsusa", 10,585 kuruş consists of "a'şar ve rüsumat". According to this, 55,37% of the total tax is "virgü-yi mahsusa" and 44.62% is "a'şar and rüsumat" taxes.

No information could be found in the temettüat book and population books that could be related to Yunus Emre. The association of the village and the tomb in the village with Yunus Emre emerged only at the beginning of the 20th century. There are Emre Sultan Lodge and people associated with this lodge in the village. In addition, there is a foundation belonging to this lodge and this foundation also has sources of income. These incomes are also tax-exempt. According to the temettüat records, the total income of the lodge in 1844 was 2,290 kuruş. 1,600 kuruş of this was spent on the expenses of the lodge.